

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΕΞΑΓΩΓΕΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ & ΜΕΛΕΤΩΝ

*Το εμπόριο της Ελλάδος
με τους δύο γίγαντες της Ασίας*

----- ♦ -----

Μια ασύμμετρη σχέση

Δεκέμβριος 2004

Κρατίνου 11 - 10552 Αθήνα
ΤΗΛ.: 210 52 28 925 - 210 52 21 515 - Fax : 210 52 42 568
e-mail: pse@otenet.gr, <http://www.pse.gr>

Η έρευνα έγινε από τον ειδικό σύμβουλο του Πανελληνίου Συνδέσμου Εξαγωγέων κ. Αντώνη Συγκελάκη. Συνεργάστηκαν οι κυρίες Βασιλική Χαραλάμπους και Παρασκευή Καλδέλλη του Κέντρου Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών (ΚΕΕΜ) του Συνδέσμου.

Τα κεφάλαια που έχουν σχέση με τις οικονομικές εξελίξεις στην Κίνα και την Ινδία στηρίχθηκαν σε στοιχεία και μελέτες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (International Monetary Fund), της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank), του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (World Trade Organization) και άλλων διεθνών οργανισμών.

Τα κεφάλαια που αναφέρονται στις σχέσεις των δύο χωρών με την Ε.Ε. στηρίχθηκαν κυρίως σε στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Περιεχόμενα

	Σελ.
<i>Πρόλογος</i>	5
<i>ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Η θέση των οικονομιών της Κίνας και της Ινδίας στον κόσμο</i>	7
<i>Εισαγωγή</i>	8
<i>Κίνα: ο «σοσιαλιστικός δρόμος» προς τον καπιταλισμό</i>	12
• Η ταχύτατη ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας	13
• Η απογείωση του εξωτερικού εμπορίου	14
• Το εμπόριο κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων της Κίνας με όλο τον κόσμο	16
• Το εύρος της κινεζικής αγοράς	17
• Οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις της Ε.Ε. με την Κίνα	18
• Οι προοπτικές	19
<i>Ινδία: «ο θρίαμβος των μεταρρυθμίσεων»</i>	22
• Οι συνέπειες των μεταρρυθμίσεων του 1991	23
• Το εξωτερικό εμπόριο	25
• Οι σχέσεις με την Ε.Ε.: «στρατηγικοί εταίροι στο παγκόσμιο χωριό»	26
<i>Οι οικονομικές επιδόσεις της Κίνας και της Ινδίας: μια σύγκριση</i>	28
<i>ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : Το εμπόριο της Ελλάδος με τις δύο πιο πολυάνθρωπες χώρες της γης</i>	31
<i>Οι εμπορικές συναλλαγές με την Κίνα και την Ινδία</i>	33
• Οι ελληνικές εξαγωγές προς την Κίνα	34
• Οι εισαγωγές από την Κίνα	36
• Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές προς και από την Ινδία	37
• Οι συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών	40

<i>Τα χαρακτηριστικά και οι συνέπειες μιας ασύμμετρης σχέσης</i>	41
• Ο ετεροβαρής χαρακτήρας των εμπορικών συναλλαγών και η υπερβολική συγκέντρωση των εξαγωγών	41
• Το καθυστερημένο εξαγωγικό πρότυπο	42
• Το πρόβλημα της ισοτιμίας του γουάν	43
• Η σημασία της γειτονίας στις εμπορικές συναλλαγές	44
• Εμπόδια και διακρίσεις στο εμπόριο και το επενδυτικό καθεστώς	46
• Η επιχειρηματική παρουσία	47
• Ασύμμετρη σχέση	48
• Επιχειρηματικές συμμαχίες	49
<i>Πίνακες – Διαγράμματα</i>	52

Πρόλογος

Η ανάδειξη της Κίνας και της Ινδίας σε παγκόσμιες οικονομικές και εμπορικές δυνάμεις δημιουργεί ένα νέο πόλο οικονομικής ισχύος και όχι μόνο. Καθώς συγκεντρώνουν τα 2/5 του παγκόσμιου πληθυσμού και με εξαιρετικό οικονομικό δυναμισμό, τα τελευταία 30 χρόνια η πρώτη και τα 10-15 χρόνια η δεύτερη, ασκούν ολοένα και πιο μεγάλη επίδραση στην παγκόσμια οικονομία και το διεθνές εμπόριο.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η πρώτη, και από την αρχή της δεκαετίας του 1990, η δεύτερη, εμφανίζουν εξαιρετικούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης και διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις για να απαλλαγούν οριστικά από την αιώνια φτώχεια.

Η επέκταση του εξωτερικού εμπορίου τους, εξ άλλου, αποτελεί μια από τις πιο αξιοσημείωτες πλευρές της ανερχόμενης σημασίας τους για την παγκόσμια οικονομία. Η Κίνα και, σε μικρότερη έκταση, η Ινδία αποτελούν τις πλέον υποσχόμενες αγορές του κόσμου.

Αν και οι συνέπειες του εκπληκτικού οικονομικού δυναμισμού των δύο χωρών δεν πρέπει να υπερεκτιμώνται, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, από τα πράγματα, κυοφορείται μια δημογραφική και οικονομική αναμέτρηση.

Εφόσον συνεχιστεί η θεαματική οικονομική πρόοδος των δύο χωρών, οι υπόλοιπες χώρες, και κατά βάση ο πλούσιος βιομηχανικός κόσμος, θα βρεθούν μπροστά σε μεγάλες προκλήσεις. Πολλές χώρες θα αναγκαστούν, από τα πράγματα, να αναγνωρίσουν ότι η ανταγωνιστική τους θέση στον κόσμο μεταβάλλεται και ότι η αναπόφευκτη προσαρμογή μπορεί να αποδειχτεί δύσκολη ή και επώδυνη.

Συνεπώς, οι εμπορικές συναλλαγές, αλλά και γενικότερα οι οικονομικές σχέσεις με τους δύο «γίγαντες της Ασίας» αποτελούν μείζονος σημασίας θέμα για οποιαδήποτε χώρα του κόσμου.

Στην έρευνα που ακολουθεί, εξετάζονται οι οικονομικές επιδόσεις των δύο χωρών και η θέση τους στην παγκόσμια οικονομία και το διεθνές εμπόριο, γιατί έτσι φωτίζεται καλύτερα η υστέρηση των οικονομικών σχέσεων της Ελλάδος με τις δύο χώρες, με τις οποίες η χώρα μας έχει εξαιρετικά ελλειμματικό ισοζύγιο, ιδίως με την Κίνα.

Η ετεροβαρής αυτή σχέση στις εμπορικές συναλλαγές της Ελλάδας με τις δύο χώρες, που δεν αναμένεται να βελτιωθεί ουσιαστικά τουλάχιστον στα επόμενα λίγα χρόνια, αν και δεν είναι μοναδική, δεν είναι άσχετη με το πρότυπο των εξαγωγικών επιδόσεων της χώρας, τις εγγενείς δυσχέρειες που αντιμετωπίζει μια πολύ μικρή χώρα στις οικονομικές σχέσεις και συναλλαγές με μια πολύ μεγάλη και απόμακρη χώρα.

Καθώς το ενδιαφέρον στην έρευνα αυτή συγκεντρώνεται στις εμπορικές συναλλαγές, άλλα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, όπως π.χ. η φτώχεια και οι πολλαπλές συνέπειές της, δεν εξετάζονται. Η οικονομική ανάπτυξη όμως, που στηρίζεται στην άνοδο και των εμπορικών συναλλαγών, ήταν και παραμένει η αναγκαία συνθήκη για να ξεφύγουν οι δύο χώρες οριστικά από τον πύρινο κύκλο της φτώχειας.

Δεκέμβριος 2004

Μ Ε Ρ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο

***Η θέση των οικονομιών της Κίνας και της Ινδίας
στον κόσμο***

Εισαγωγή

Οι διαστάσεις όχι μόνο της κινεζικής, αλλά και της ινδικής οικονομίας είναι τρομακτικές. Με πληθυσμό 1,3 δις ή το 1/5 των κατοίκων της γης η Κίνα, αναπτύσσεται με ρυθμό 9% κατά μέσον όρο ετησίως τα τελευταία 25 χρόνια, και με 1,06 δις ή 17% των κατοίκων της γης η Ινδία, αναπτύσσεται με ρυθμό 6% στα τελευταία 10-15 χρόνια. Η κινεζική οικονομία είναι η 6^η σε μέγεθος οικονομία στον κόσμο, με βάση το συνολικό ΑΕΠ, ενώ το ινδικό ΑΕΠ έχει φτάσει σε 0,6 τρις δολάρια. Η Κίνα με όρους αγοραστικής δύναμης του ΑΕΠ είναι η 2^η σε μέγεθος οικονομία στον κόσμο και η Ινδία η τέταρτη.

Παρά τις διαστάσεις των οικονομιών τους όμως, και τον εξαιρετικό δυναμισμό με τον οποίο αναπτύσσονται, είναι από τις πιο φτωχές χώρες του κόσμου. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Κίνα είχε διαμορφωθεί σε 1.100 δολάρια το έτος 2003 και σε μονάδες αγοραστικής δύναμης σε 4.900. Η Κίνα βρίσκεται δηλαδή στο μέσο του δρόμου για να φτάσει τις χώρες μέσου επιπέδου ανάπτυξης. Όμως είναι πολύ άνισα κατανομημένο ανάμεσα στα αστικά κέντρα και την ύπαιθρο, όπου ζει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αυτής της πιο πολυάνθρωπης χώρας του κόσμου. Και η διαφορά αυτή διευρύνεται.

Στην Ινδία το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είχε φτάσει σε 560 δολάρια το 2003, είχε δηλαδή διαμορφωθεί στο μισό ύψος, σε σχέση με την Κίνα και σε 2.400 μονάδες αγοραστικής δύναμης.

Ο ταχύτατος ρυθμός ανάπτυξης και των δύο χωρών όμως και η διευρυνόμενη συμμετοχή τους στο παγκόσμιο εμπόριο δημιουργούν τις προϋποθέσεις για να αφήσουν οριστικά πίσω τους την αιώνια φτώχεια και να διαδραματίσουν ένα νέο και πολύ σημαντικό ρόλο στις παγκόσμιες οικονομικές υποθέσεις.

Ειδικότερα, η θέση των δύο χωρών στο διεθνές εμπόριο αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία. Η Κίνα ήταν στο 2003 η 4^η εξαγωγική δύναμη στον κόσμο, η 3^η στις εισαγωγές αγαθών και η 9^η και 8^η, αντιστοίχως, στις εξαγωγές και εισαγωγές υπηρεσιών. Η Ινδία το ίδιο έτος, ήταν πολύ πίσω: είχε καταλάβει την 31^η και 24^η θέση στις παγκόσμιες εξαγωγές και εισαγωγές αγαθών, αλλά την 21^η στις εξαγωγές και εισαγωγές υπηρεσιών.

Ακόμη και ύστερα από δέκα και πλέον χρόνια οικονομικών ανοιγμάτων και φιλελευθεροποίησης, η οικονομία της Ινδίας παραμένει σχετικά μικρή, με βάση παγκόσμια μέτρα. Με 17% του παγκόσμιου πληθυσμού αντιπροσωπεύει ποσοστό μικρότερο από το 2% του παγκόσμιου ΑΕΠ και 1% του παγκόσμιου εμπορίου. Είναι σκόπιμη, στο πεδίο αυτό, η σύγκριση με την Κίνα. Στο 2003 μόνον η αύξηση του συνολικού εμπορίου της Κίνας με τον υπόλοιπο κόσμο ήταν σχεδόν διπλάσια του συνολικού εμπορίου της Ινδίας.

Η Κίνα είναι ένας μόνον από τους αναδυόμενους γίγαντες στην παγκόσμια οικονομία, μαζί με την Ινδία, τη Βραζιλία και τη Ρωσία, αλλά το κινεζικό ΑΕΠ είναι μεγαλύτερο από το ΑΕΠ και των τριών αυτών χωρών μαζί. Ακόμη πιο σημαντικό όμως είναι ότι η κινεζική οικονομία είναι πιο ανοιχτή, πιο ενσωματωμένη στην παγκόσμια οικονομία και συνεπώς η επίδραση στις άλλες οικονομίες είναι αναπόφευκτα μεγαλύτερη.

Η κινεζική ανάπτυξη επηρεάζει πλέον, κατά τρόπο άμεσο και σημαντικό, την παγκόσμια οικονομία. Η υψηλότερη εδώ και 30 χρόνια ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας το 2004, τροφοδοτείται σύμφωνα με τις απόψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), κατά βάση από τις υψηλές καταναλωτικές δαπάνες στις ΗΠΑ και την ακόρεστη ζήτηση και τις υψηλές επενδυτικές δαπάνες στην Κίνα. Το ΑΕΠ στην Κίνα κατά το δωδεκάμηνο που έληξε τον Ιούνιο του 2004 είχε αυξηθεί κατά 10%.

Ειδικότερα, η σημασία της Κίνας ως εμπορικού εταίρου της ευρωζώνης έχει αυξηθεί πολύ στα τελευταία χρόνια. Στην Κίνα τώρα κατευθύνεται το 4% των εξαγωγών της ευρωζώνης από 2,5% στο 1995.

Μια από τις πιο χαρακτηριστικές ενδείξεις του οικονομικού μεγέθους που έχει αποκτήσει, ιδίως η Κίνα, και της επιρροής της στον υπόλοιπο κόσμο, είναι η συμβολή της κινεζικής ζήτησης στις αγορές πρώτων υλών και πετρελαίου και κατ' επέκταση στις μεταφορές.

Το μεγαλύτερο μέρος του κινεζικού εμπορίου αγαθών διεξάγεται με τις τρεις μεγάλες εμπορικές δυνάμεις του κόσμου. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου στο 2003, το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν πλήρη στοιχεία, οι εξαγωγές των τριών μεγάλων εμπορικών δυνάμεων –ΗΠΑ, ΕΕ(15) και Ιαπωνία– είχαν φτάσει σε 4,341 δις δολάρια. Αν και αντιπροσώπευαν μικρό ποσοστό των συνολικών εξαγωγών τους (3,2% για τις ΗΠΑ, 1,5% για την ΕΕ(15) και 15,4% για την Ιαπωνία) εν τούτοις αποτελούσαν πολύ σημαντικό μέρος των κινεζικών εισαγωγών. Οι εξαγωγές των τριών μεγάλων εμπορικών δυνάμεων αποτελούνται από βιομηχανικά προϊόντα με συμμετοχή 80% για τις ΗΠΑ και πάνω από 90% για τις δύο τελευταίες περιπτώσεις.

Οι εισαγωγές από την άλλη, είχαν φτάσει στο ίδιο έτος σε 4.864 δις δολάρια. Από την Κίνα προερχόταν ποσοστό 12,5% των αμερικανικών εισαγωγών, το 19,7% των ιαπωνικών και 3,6% των δυτικοευρωπαϊκών. Τα ποσοστά αυτά ήταν πολύ μικρότερα πριν από μια δεκαετία.. Συνολικά, οι εισαγωγές των τριών μεγάλων εμπορικών δυνάμεων από την Κίνα είχαν φτάσει στο 2003 σε 344 δις δολάρια, αντιπροσώπευαν δηλαδή σχεδόν τα 4/5 των συνολικών κινεζικών εξαγωγών.

Είναι πάντως πολύ δύσκολο να προβλεφθεί από τώρα η επίδραση που θα ασκήσει η ορμητική είσοδος των δύο αυτών οικονομιών στην παγκόσμια οικονομία, στις διεθνείς σχέσεις και γενικότερα την παγκόσμια πολιτική τάξη.

Οι μεταρρυθμίσεις που άρχισαν από το 1979 έχουν οδηγήσει πλέον πολύ μακριά την Κίνα και την οικονομία της. Έχει καταστεί η 6^η οικονομική δύναμη στον κόσμο και η τρίτη εμπορική δύναμη και εξακολουθεί να αναπτύσσεται με ρυθμό που προκαλεί αισθήματα θαυμασμού, ανάμικτα με κάποιο φόβο από την πλευρά των γειτόνων της στην Ασία οι οποίοι, παρά ταύτα, επωφελούνται από το «κινεζικό θαύμα».

Η πολιτική των ανοικτών θυρών και της βαθμιαίας υιοθέτησης της οικονομίας της αγοράς, μια διαδικασία που συνεχίζεται, στηρίχθηκε σε δύο πυλώνες που τους περιέγραψε ο ηγέτης της Κίνας Τεγκ Χσιαοπίνγκ που ήταν και ο πατέρας των μεταρρυθμίσεων: η πρώτη που είχε κάνει ιδιαίτερη εντύπωση και στον Α. Παπανδρέου, όταν ως πρωθυπουργός της χώρας επισκέφθηκε την Κίνα στο 1986, ήταν η εξής: τον ρώτησε πώς

συμβιβάζεται μια χώρα με μαρξιστική ιδεολογία και σοσιαλιστικό σύστημα να υιοθετεί τους νόμους της αγοράς και ο κινέζος ηγέτης απάντησε: εμάς δεν μας ενδιαφέρει αν η γάτα είναι άσπρη ή μαύρη. Ποντίκια θέλουμε να πιάνει.

Οι κινέζοι πάντως, που εξακολουθούν να ισχυρίζονται ότι είναι και ενεργούν ως κομμουνιστές, προχώρησαν στην πολιτική των ανοιχτών θυρών και των ριζοσπαστικών μεταρρυθμίσεων που έχουν οδηγήσει στο κινεζικό θαύμα με βαθμιαίο τρόπο και με προσεκτικά βήματα, σύμφωνα με τους ορισμούς του Τεγκ Χσιαοπίνγκ: «να μην περνάτε ποτέ το ποτάμι αν δεν νοιώθετε τα χαλίκια στα πόδια σας».

Εδώ και τρεις σχεδόν δεκαετίες, η ταχεία οικονομική ανάπτυξη έχει καταστήσει την Κίνα μια αναδυόμενη οικονομική υπερδύναμη. Αν και η Ινδία βρίσκεται στα μέσα του δρόμου που έχει διανύσει ως τώρα η Κίνα, και ίσως ακόμη πιο πίσω, εν τούτοις η ταχύτατη ανάπτυξη του πληθυσμού της που προσεγγίζει ολοένα και πιο γρήγορα στο επίπεδο του κινεζικού, το εύρος της ινδικής αγοράς και η ταχεία και διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη από τη δεκαετία του 1990, επιφυλάσσουν σύμφωνα με έγκυρους παρατηρητές, και στη χώρα αυτή παρόμοιο μέλλον.

Οι ανακατατάξεις οικονομικής ισχύος που επιφέρουν οι εξελίξεις αυτές, είναι βέβαιο ότι θα υποχρεώσουν άλλες χώρες του κόσμου να προβούν σε ευρείας κλίμακας αναπροσαρμογές, ενδεχομένως μάλιστα επώδυνες.

Κίνα

Ο «σοσιαλιστικός δρόμος» προς τον καπιταλισμό

Η Κίνα υπήρξε ανέκαθεν η πιο πολυάνθρωπη χώρα της γης. Η ανάδειξή της στη νέα εποχή σε μεγάλη οικονομική και εμπορική δύναμη είναι σχετικά πρόσφατη. Στα τελευταία 25 χρόνια η οικονομία της Κίνας υπήρξε η ταχύτερα αναπτυσσόμενη μεγάλη οικονομία στον κόσμο. Το ΑΕΠ διπλασιάζεται σε χρονικό διάστημα λιγότερο από οκτώ χρόνια.

Το 2003, με ΑΕΠ 1,4 τρις δολάρια, ήταν η 6^η οικονομία στον κόσμο, αν ληφθεί ως μέτρο το συνολικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Σε μονάδες αγοραστικής δύναμης όμως, αντιπροσώπευε το 13% του παγκόσμιου ΑΕΠ και ήταν δεύτερη μετά τις ΗΠΑ. Με βάση τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, το 2003 ήταν η τέταρτη εξαγωγική δύναμη στον κόσμο και η 3^η εισαγωγική αγορά. Υπολογίζεται ότι το 2004 θα γίνει η τρίτη χώρα εξαγωγής μετά τις ΗΠΑ και τη Γερμανία. Η επέκταση του εξωτερικού εμπορίου της από το 1978 φτάνει σε 15% ετησίως κατά μέσον όρο. Με 1,3 δις καταναλωτές η Κίνα τείνει να γίνει η μεγαλύτερη αγορά και η σημαντικότερη χώρα παραγωγής για πολλές μεγάλες κατηγορίες αγαθών.

Ο μετασχηματισμός της Κίνας σε μια δυναμική οικονομία υπήρξε μια από τις πιο θεαματικές εξελίξεις στις τελευταίες δεκαετίες. Λόγω του εξαιρετικά μεγάλου πληθυσμού της και των πολύ σημαντικών αναπτυξιακών της δυνατοτήτων, η Κίνα, όπως δείχνουν και οι πρόσφατες εξελίξεις στις διεθνείς αγορές πετρελαίου και πρώτων υλών, θα έχει ολοένα και πιο μεγάλη επίδραση στην παγκόσμια οικονομία. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας μάλιστα επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας, η αυξανόμενη όρεξη της Κίνας για εισαγωγές είχε καταστεί και έκτοτε παραμένει σημαντικός τροφοδότης της παγκόσμιας ανάπτυξης.

Η ταχύτατη ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας

Από το 1978, όταν η Κίνα υπό την ηγεσία του Τεγκ Χσιαοπίνγκ άρχισε σταδιακά να ανοίγει την οικονομία και την αγορά της, το ΑΕΠ αυξανόταν με ρυθμό 9% ετησίως, τρεις φορές ταχύτερα, σε σχέση με τις ΗΠΑ και ταχύτερα από οποιαδήποτε άλλη μεγάλη οικονομία στον κόσμο. Στα τελευταία τρία χρόνια, το 1/3 της αύξησης του παγκόσμιου εισοδήματος, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, οφείλεται στην ανάπτυξη της Κίνας.

Η Κίνα έχει πλέον μετατραπεί σε ένα νέο εργαστήριο για όλο τον κόσμο. Τα 2/3 όλων των φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων, των φούρνων μικροκυμάτων, των συσκευών DVD και των παπουτσιών, πάνω από τις μισές ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές, τα 2/5 των προσωπικών υπολογιστών, παράγονται στην Κίνα.

Η Κίνα είναι σε θέση να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά άλλες οικονομίες σε οποιαδήποτε προϊόντα των οποίων η παραγωγή είναι «εντάσεως εργασίας». Το 70% των εξαγωγών της Κίνας σήμερα είναι ενδύματα, παιχνίδια, παπούτσια, έπιπλα και άλλα παρεμφερή είδη.

Η ταχύτητα με την οποία η Κίνα μεταβάλλεται σε βιομηχανική δύναμη έχει προκαλέσει ανησυχίες ή αναστάτωση σε πολλές χώρες και σε ένα μέρος της επιχειρηματικής κοινότητας, καθώς οι φτηνές εισαγωγές όχι μόνον εκτοπίζουν εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα, αλλά κλονίζουν ταυτοχρόνως παραδοσιακές εμπορικές επιχειρήσεις. Πολλές χώρες στη Ν.Α.Ασία, αλλά όχι μόνον εκεί, έχουν θορυβηθεί ιδιαίτερος από τη μεγάλη και αποτελεσματική παραγωγή ορισμένων προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός έγχρωμων συσκευών τηλεόρασης στον κόσμο και το έτος 2003 οι εξαγωγές συσκευών DVD έφτασαν τα 70 εκ., στο 80% δηλαδή της παγκόσμιας παραγωγής.

Κατά την επίσημη έκφραση πάντως ανησυχιών ή και δυσαρέσκειας, λησμονείται ότι οι φτηνές εισαγωγές από την Κίνα παράγονται σε μεγάλη έκταση από δυτικές εταιρίες, με δυτική τεχνολογία, ενώ συμβάλλουν στη συγκράτηση του πληθωρισμού, όπως π.χ. στις ΗΠΑ.

Ο ιδιαίτερα υψηλός ρυθμός οικονομικής επέκτασης που αποκορυφώθηκε κατά την τρέχουσα περίοδο, υπό την επίδραση κυρίως των εξαιρετικά μεγάλων επενδύσεων (47% του ΑΕΠ) έχει θορυβήσει την κινεζική ηγεσία

που πήρε μέτρα για την αποθέρμανση της κινεζικής οικονομίας με σκοπό τον περιορισμό της αύξησης του ΑΕΠ σε 7,5% στο 2005 από 10% στους δώδεκα μήνες που έληξαν τον Ιούνιο του 2004. Αν και είναι ακόμη νωρίς, υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις ότι τα μέτρα έχουν αρχίσει να αποδίδουν, ενώ από την άλλη μια υπερβολική αντίδραση στα μέτρα δεν έχει ακόμη αποκλειστεί.

Η ταχεία ανάπτυξη της Κίνας ειδικότερα, επηρεάζει κατά πολλούς τρόπους τον υπόλοιπο κόσμο: από την παγκόσμια ανάπτυξη, την απασχόληση, τον πληθωρισμό, ως τις τιμές των πρώτων υλών και του πετρελαίου.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου στην τελευταία ανασκόπησή του επισημαίνει. *«Οι αυξανόμενες εισαγωγές πετρελαίου και πρώτων υλών όπως ο χαλκός και η σόγια από την Κίνα συνέβαλαν ιδιαίτερος στην άνοδο των τιμών. Οι αυξημένες αγορές της Κίνας σε κεφαλαιουχικά αγαθά, ημικατεργασμένα προϊόντα και μέρη μηχανημάτων συνέβαλαν στα υψηλά επίπεδα της παραγωγής και των εξαγωγών σε πολλές οικονομίες της Ανατολικής Ασίας. Η Κίνα αντικατέστησε την Ιαπωνία και έγινε η μεγαλύτερη ασιατική αγορά τόσο για τους εξαγωγείς της Ασίας, όσο και της Ε.Ε.. Αν και οι εισαγωγές της Κίνας διευρύνθηκαν ταχύτερα από τις εξαγωγές στο 2003, το εμπορικό πλεόνασμα παρέμεινε σημαντικό»*

Η απογείωση του εξωτερικού εμπορίου

Μια από τις πιο αξιοσημείωτες πλευρές της ανερχόμενης σημασίας της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία είναι η σημαντική επέκταση του εξωτερικού εμπορίου της. Η Κίνα με την ταχύτητα επεκτεινόμενη οικονομία της έχει γίνει πλέον πολύ μεγάλη εμπορική δύναμη. Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της Κίνας αυξάνονται από το 1979 με μέσο ετήσιο ρυθμό 15%, σε σχέση με 7% για το παγκόσμιο εμπόριο στην ίδια περίοδο. Έτσι, η συμμετοχή της Κίνας από κάτι λιγότερο από 1% στο 1979 είχε φτάσει σε 6% στο 2003, ενώ προβλέπεται ότι η ταχεία αυτή επέκταση θα συνεχιστεί.

Ειδικότερα στη δεκαετία του 1990 ήταν τρεις φορές ταχύτερη από την επέκταση του παγκόσμιου εμπορίου. Μεταξύ των ετών 2000 και 2003 οι κινεζικές εξαγωγές και οι εισαγωγές μαζί, σε δολάρια τρέχουσας αξίας, αυξήθηκαν κατά 79%, ενώ το παγκόσμιο εμπόριο παρέμεινε στάσιμο. Η Κίνα έχει γίνει για όλο τον κόσμο ένας από τους μεγαλύτερους

προμηθευτές και για πολλές χώρες μια μεγάλη αγορά για τις εξαγωγές τους. Από 0,9% των παγκόσμιων εξαγωγών στο 1948, είχε ανέβει μόλις σε 1% στο 1973, σε 1,2% το 1983, στο 2,5% το 1993, στο 5,2% το 2002 και στο 6% το 2003. Η Συμμετοχή της Κίνας στις παγκόσμιες εισαγωγές είναι η ακόλουθη: 1948 (1,1%), 1973 (0,9%), 1983 (1,1%), 1993 (2,8%), 2002 (4,5%) και 5,3% στο 2003.

[Για σύγκριση, η συμμετοχή στις παγκόσμιες εξαγωγές μιας άλλης μεγάλης εμπορικής δύναμης, της Ιαπωνίας, ήταν η ακόλουθη: 1948 (0,4%), 1953 (1,5%), 1963 (3,5%), 1973 (6,4%), 1983 (8%), 1993 (9,9%), 2002 (6,6%), και 6,3% στο 2003.]

Οι εξαγωγές αγαθών της Κίνας, με βάση τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, αυξάνονται κατά την περίοδο 1995-2000 κατά 11% ετησίως κατά μέσον όρο. Το έτος 2002 αυξήθηκαν κατά 22% και το 2003 κατά 34%. Τα αντίστοιχα στοιχεία για τις εξαγωγές υπηρεσιών είναι επίσης εντυπωσιακά: 10%, 20% και 18%, αντιστοίχως.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου η Κίνα στο 2003 με εξαγωγές 438 δις δολάρια κατείχε την 4^η θέση στις παγκόσμιες εξαγωγές (λίγο πάνω από το 6% του συνόλου) και με εισαγωγές 413 δις δολάρια την 3^η θέση στις εισαγωγές αγαθών (5% του συνόλου). Παρά τη σημαντική υστέρησή της ακόμη, κατείχε το ίδιο έτος την 9^η θέση στις εξαγωγές υπηρεσιών (46,4 δις δολ.) και την 8^η θέση στις εισαγωγές (54,9 δις δολ.). Αυτή ακριβώς η υστέρηση των πραγματοποιήσεων της Κίνας στις υπηρεσίες δείχνει τα μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης στον τομέα αυτό στα επόμενα χρόνια.

Με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της, η Κίνα με ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ 9,1% στο 2003, τον υψηλότερο από το 1997, έχει καταστεί ένας από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς πρώτων και βοηθητικών υλών στον κόσμο. Καλύπτει το μισό της παγκόσμιας κατανάλωσης τσιμέντου, το 30% του άνθρακα, και 36% του χάλυβα (οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 50%). Οι εισαγωγές χαλκού αυξήθηκαν κατά 15% και οι εισαγωγές νικελίου υπερδιπλασιάστηκαν.

Το άθροισμα των εξαγωγών και εισαγωγών της Κίνας σε αγαθά και υπηρεσίες εφέτος υπολογίζεται ότι θα φτάσει στο 75% του κινεζικού ΑΕΠ, πολύ πιο ψηλά από οποιαδήποτε άλλη μεγάλη χώρα. Στις ΗΠΑ, την

Ιαπωνία, την Ινδία και τη Βραζιλία είναι 30% ή και πιο κάτω. Στο κορυφαίο ύψος του στην Ιαπωνία είχε φτάσει σε 32%.

Συνδεδεμένη με την ανάδειξη της Κίνας σε μείζονος σημασίας παράγοντα στο παγκόσμιο εμπόριο είναι η θεαματική μεταβολή των εμπορικών ροών και του καταμερισμού της εργασίας στην Ασία. Πολλοί παραγωγοί στην Ιαπωνία και άλλες υψηλού εισοδήματος οικονομίες στην περιοχή δεν εξάγουν πλέον τελικά προϊόντα στη Β.Αμερική και τη Δ.Ευρώπη, αλλά μέρη υψηλής προστιθέμενης αξίας αυτών των προϊόντων τα εξάγουν στην Κίνα για συναρμολόγηση και αποστέλλουν τα τελικά προϊόντα μέσω των θυγατρικών τους εταιριών από την Κίνα στις δυτικές αγορές.

Οι χώρες αυτές υψηλού εισοδηματικού επιπέδου έχουν μεταφέρει μεγάλο μέρος των εργασιοβόρων βιομηχανιών τους, όπως τα ενδύματα, στην Κίνα.

Το εμπόριο κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων της Κίνας με όλο τον κόσμο

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, οι εξαγωγές της Κίνας σε κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα κάλυπταν το έτος 2003 ποσοστό 16% των παγκόσμιων εξαγωγών από 7% στο 1990, 9% στο 1995 και 11% στο 2001.

Η Κίνα ήταν στο 2003 ο μεγαλύτερος προμηθευτής, σε αυτά τα προϊόντα, των ΗΠΑ, της Ιαπωνίας (σε πολύ μεγάλη απόσταση από τους υπόλοιπους προμηθευτές) και της ΕΕ(15) (εκτός του ενδοκοινοτικού εμπορίου).

Ήταν επίσης ο μεγαλύτερος προμηθευτής ειδών ενδυμασίας στις ΗΠΑ, την Ιαπωνία (10 φορές μεγαλύτερες εισαγωγές από το δεύτερο προμηθευτή της Ιαπωνικής αγοράς) και την Ε.Ε. (εκτός του ενδοκοινοτικού εμπορίου).

Η Κίνα ήταν ο δεύτερος εξαγωγέας στον κόσμο στα είδη ένδυσης, μόλις πιο κάτω από την ΕΕ(15). Η συμμετοχή στην παγκόσμια αγορά από 4% στο 1980 είχε φτάσει σε 9% στο 1990, σε 18,3% στο 2000 και σε 23% στο 2003. Το 2004 τα ποσοστά αυτά έχουν αυξηθεί θεαματικά.

Το έθρος της κινεζικής αγοράς

Η Κίνα δεν είναι μόνον ένας πολύ μεγάλος παραγωγός. Είναι ταυτόχρονα και μια νέα πολύ μεγάλη αγορά και μάλιστα η ταχύτερα αναπτυσσόμενη σε όλο τον κόσμο. Οι εισαγωγές της στο 2003 αυξήθηκαν κατά 40% σε σχέση με το 2002 (από 295 δις σε 413 δις δολάρια). Στα τρία τελευταία χρόνια η αύξηση των κινεζικών εισαγωγών αντιπροσωπεύει το 1/3 της συνολικής αύξησης των παγκόσμιων εισαγωγών σε όγκο. Μεγάλο μέρος της πρόσφατης οικονομικής ανάκαμψης στην Ιαπωνία οφείλεται π.χ. στις ιαπωνικές εξαγωγές προς την Κίνα.

Η Κίνα αποτελεί από αυτή την άποψη, μοναδική περίπτωση. Έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό της γης και μια ασυνήθιστα ανοιχτή προς τον υπόλοιπο κόσμο οικονομία, όπως δείχνει το επίπεδο του εμπορίου και των επενδύσεων. Είναι η Τρίτη εισαγωγική αγορά και η χώρα υποδοχής άμεσων ξένων επενδύσεων ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων την εβδομάδα. Το σύνολο των επενδύσεων των ξένων εταιριών στην Κίνα αντιπροσωπεύει το 36% του ΑΕΠ, σε σχέση με 2% μόνο στην Ιαπωνία.

Παρά ταύτα, παραμένει μια φτωχή χώρα ακόμα. Ποσοστό 60% του πληθυσμού της (σχεδόν 800 εκ.) ζει στην ύπαιθρο, όπου το εισόδημα είναι πολύ χαμηλό.

Ο ιδιωτικός τομέας παράγει το 1/2 σχεδόν του ΑΕΠ, το σπουδαιότερο όμως είναι ότι αναπτύσσεται δύο φορές ταχύτερα από το δημόσιο. Οι μικτές επιχειρήσεις με ξένες εταιρίες, εξ άλλου, παράγουν πάνω από το 1/4 της βιομηχανικής παραγωγής της Κίνας (27%). Τα 2/3 της αύξησης των κινεζικών εξαγωγών στην περασμένη δεκαετία οφείλονται στις εξαγωγές θυγατρικών των πολυεθνικών εταιριών ή κοινοπρακτικών επιχειρήσεων με ξένους.

Η συνολική ζήτηση της Κίνας έχει διπλασιαστεί στα τελευταία δέκα χρόνια. Μόνο το περασμένο έτος, η ζήτηση πετρελαίου αυξήθηκε κατά 15%, ενώ οι πωλήσεις αυτοκινήτων διπλασιάστηκαν από το 2002.

Καθώς είναι ήδη ο μεγαλύτερος καταναλωτής στον κόσμο πολλών βασικών προϊόντων και πρώτων υλών, όπως χάλυβα, χαλκού, άνθρακα, τσιμέντου, και ο δεύτερος στην κατανάλωση πετρελαίου μετά τις ΗΠΑ, η μεταβολή της ζήτησης στη χώρα αυτή έχει σημαντικές επιπτώσεις στις

διεθνείς τιμές. Στο πετρέλαιο ειδικότερα, η ζήτηση της Κίνας αντιπροσωπεύει το 8% της παγκόσμιας, αλλά είναι υπεύθυνη για 2/3 της αύξησης της παγκόσμιας κατανάλωσης από το 2000. Το έτος 2003 η Κίνα κατανάλωσε το 40% της παγκόσμιας κατανάλωσης άνθρακα, (με αποτέλεσμα το διπλασιασμό της τιμής) και το 30% της κατανάλωσης χάλυβα.

Αυτή η τεράστια και ταχύτατα αναπτυσσόμενη οικονομία διευρύνει τις διαστάσεις της παγκόσμιας αγοράς. Τα περισσότερα από τα χρήματα που η Κίνα εισπράττει από τις εξαγωγές τα δαπανά για εισαγωγές και μάλιστα από τις πλούσιες οικονομίες.

Οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις της Ε.Ε. με την Κίνα

Η ταχεία οικονομική ανάπτυξη στα τελευταία είκοσι χρόνια άσκησε σημαντική επίδραση στο εμπόριο και στις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των δύο πλευρών. Το συνολικό εμπόριο αυξήθηκε κατά 40 φορές από τότε που άρχισαν οι μεταρρυθμίσεις στην Κίνα (1978) ως το 2003, όταν έφτασε σε 135 δις ευρώ.

Το εμπόριο της Ε.Ε. με την Κίνα από πλεονασματικό στις αρχές της δεκαετίας του 1980, έγινε ελλειμματικό. Το έλλειμμα στο 2003 έφτασε σε 55 δις ευρώ και ήταν το υψηλότερο, σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο εμπορικό εταίρο της Ε.Ε.. Γενικά η Κίνα είναι σήμερα ο δεύτερος σε σημασία εμπορικός εταίρος της Ε.Ε. μετά τις ΗΠΑ, μεταξύ των τρίτων χωρών, ενώ η Ε.Ε. είναι η δεύτερη σε μέγεθος εξαγωγική αγορά της Κίνας. Στα τελευταία χρόνια, εταιρίες χωρών-μελών της Ε.Ε. έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις στην Κίνα (οι νέες πραγματοποιηθείσες επενδύσεις φτάνουν σε 4,2 δις δολάρια κατά μέσον όρο ετησίως στα τελευταία πέντε χρόνια) ανεβάζοντας τις συνολικές επενδύσεις σε ύψος πάνω από 35 δις δολάρια. Από το 1999 έως το 2003 το εμπόριο μεταξύ της Ε.Ε. και της Κίνας διπλασιάστηκε και δεν υπάρχουν προοπτικές επιβράδυνσής του στα επόμενα χρόνια.

Το κοινοτικό εμπορικό έλλειμμα εκφράζει, μεταξύ των άλλων αιτιών, το αποτέλεσμα **των δυσχερειών πρόσβασης στην αγορά** της Κίνας. Η κοινοτική πολιτική στο πεδίο αυτό αποβλέπει στη φιλελευθεροποίηση των εμπορικών και επενδυτικών ροών. Στους βασικούς στόχους

περιλαμβάνεται: η άρση των εμποδίων στις εισαγωγές διαφόρων αγαθών, η άρση των εμποδίων στις επενδύσεις και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Η Ε.Ε. χαιρέτισε την είσοδο της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) στα τέλη του 2001, ύστερα από 15 ετών σκληρές διαπραγματεύσεις. Η ένταξη της Κίνας αποτέλεσε ιστορικό άλμα για τον ΠΟΕ, ο οποίος διευρύνθηκε με 1,3 δις άτομα με μία μόνο κίνηση και τον κατέστησε πραγματικά παγκόσμιο οργανισμό.

Η συμμετοχή της ως μέλος του οργανισμού θα είναι επωφελής τόσο για την Κίνα, όσο και για τους εμπορικούς εταίρους της, κατοχυρώνοντας τη θέση της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία και εξασφαλίζοντας μεγαλύτερο βαθμό βεβαιότητας για τους εμπορευομένους. Για να αξιοποιηθούν τα πλεονεκτήματα πλήρως, βασική σημασία έχει η εφαρμογή από την Κίνα των όρων εισδοχής της έγκαιρα και κατά τρόπο πλήρη. Έτσι, η παρακολούθηση της συμμόρφωσης της Κίνας στους όρους αυτούς αποτελεί μείζονος σημασίας προτεραιότητα για την Ε.Ε..

Η σημερινή πολιτική της Ε.Ε. απέναντι στην Κίνα βασίζεται στις θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που υιοθετήθηκαν στις 15 Μαΐου 2001 με τον τίτλο «*Η στρατηγική της Ε.Ε. απέναντι στην Κίνα. Εφαρμογή της Ανακοίνωσης του 1998 και μελλοντικά βήματα για μια πιο αποτελεσματική πολιτική της Ένωσης*». Ένα νέο έγγραφο πολιτικής με τίτλο: «*Εταιρική σχέση σε διαδικασία ωριμότητας: κοινά συμφέροντα και προκλήσεις στις σχέσεις Ε.Ε.-Κίνας*» υιοθετήθηκε στις 13 Οκτωβρίου 2003. Σκοπός των νέων αυτών θέσεων είναι ο εκσυγχρονισμός της στρατηγικής που αναπτύχθηκε το 2001 και της Ανακοίνωσης του 1998, οι βασικές κατευθύνσεις των οποίων ισχύουν και σήμερα. Οι θέσεις του 2003 διαγράφουν τρόπους περαιτέρω ανάπτυξης των σχέσεων μεταξύ των δύο πλευρών με τη διαμόρφωση συγκεκριμένων και πρακτικών δράσεων και πρωτοβουλιών της Ε.Ε. απέναντι στην Κίνα στα επόμενα 2-3 χρόνια.

Η Ε.Ε. έχει αναλάβει την υποχρέωση να υποστηρίξει τις μεταρρυθμίσεις και τη φιλελευθεροποίηση της κινεζικής οικονομίας με ειδικά προγράμματα συνεργασίας. Το εφαρμοζόμενο σήμερα πακέτο περιλαμβάνει 40 έργα βοήθειας συνολικής αξίας 260 εκ.€ περίπου.

Στις 8 Δεκεμβρίου 2004 πραγματοποιήθηκε στη Χάγη η 7^η Ετήσια Σύνοδος Κορυφής Ε.Ε.-Κίνας για την ενίσχυση της στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των δύο πλευρών. Μεταξύ των άλλων, συζητήθηκαν η καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης, τα θέματα των ανθρώπινων δικαιωμάτων, οικονομικά και εμπορικά θέματα, όπως ο γύρος των πολυμερών διαπραγματεύσεων της Ντόχα, το εμπόριο των κλωστοϋφαντουργικών, κ.ά., καθώς και η συνεργασία στον τομέα των τεχνολογιών, της επιστήμης και της τεχνολογίας.

Οι προοπτικές

Έγκυροι παρατηρητές επισημαίνουν ότι αν η Κίνα συνεχίσει τις μεταρρυθμίσεις θα επιτύχει ταχύτερη ανάπτυξη από όση πέτυχε ποτέ η Αμερική. Μέσα σε μια δεκαετία, θα καταστεί κατά πάσα πιθανότητα ο μεγαλύτερος εξαγωγέας και εισαγωγέας στον κόσμο και κάποια μέρα θα υποσκελίσει τις ΗΠΑ ως η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο.

Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, εφ' όσον οι διαρθρωτικές αλλαγές συνεχίζονται, η Κίνα θα είναι σε θέση να εξασφαλίσει μέση ετήσια αύξηση 7-8% τουλάχιστον για μια δεκαετία ακόμη.

Το ΑΕΠ της Κίνας προβλέπεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι το 2004 θα φτάσει συνολικά σε 1,6 τρις δολάρια, λίγο πιο κάτω από το ΑΕΠ της Ιταλίας (1,7 τρις δολάρια) ή 1.250 δολάρια κατά κεφαλήν, ή το 5% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΕΕ. Σε μονάδες αγοραστικής δύναμης όμως, θα διαμορφωθεί στο 20% του αντίστοιχου εισοδήματος κατά κεφαλήν στην ΕΕ.

Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης στην Κίνα, παρά τα μέτρα αποθέρμανσης της οικονομίας, υπολογίζεται ότι θα διαμορφωθεί σε 9,2% στο 2004, από 9,3% στο 2003.

Οι εξαγωγές αγαθών, κατά τους υπολογισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πάντα, θα φτάσουν σε 585 δις δολάρια από 440 δις δολάρια στο 2003 (αύξηση 33%) και οι εισαγωγές σε 550 δις δολάρια από 395 δις δολάρια στο 2003 (αύξηση 39%).

Πολλοί ξένοι παρατηρητές υποστηρίζουν ότι η Κίνα παραμένει παγιδευμένη ανάμεσα στο σύστημα της ελεύθερης αγοράς και σε εκείνο της κεντρικά ελεγχόμενης οικονομίας.

Αν και οι κρατικές επιχειρήσεις έχουν προνομιακή μεταχείριση γενικά όπως π.χ. το τραπεζικό σύστημα, εν τούτοις πάνω από το 50% της βιομηχανικής παραγωγής βρίσκεται στα χέρια του ιδιωτικού τομέα. Πέραν αυτού και έτσι όπως είναι το σύστημα ως τώρα δουλεύει!

Οι κινέζοι ηγέτες, ακόμη και σήμερα που η κινεζική οικονομία είναι ανοιχτή και ο ιδιωτικός τομέας ανθεί, επιμένουν ότι ενεργούν ως κομμουνιστές και με βάση αυτή την ιδεολογία. Αυτός είναι ένας από τους λόγους, ίσως, που προχωρούν με προσεκτικά βήματα, σύμφωνα με τις αρχές και πάλι του Τεγκ Χσιαοπίνγκ που συνιστούσε: «να μην περνάτε ποτέ το ποτάμι αν δεν νοιώθετε τα χαλίκια στα πόδια σας»⁽¹⁾

Το μεγάλο πρόβλημα της κινεζικής οικονομίας, επισημαίνουν πολλοί έγκυροι παρατηρητές, είναι ότι η μετάβαση από μια υπό κρατικό έλεγχο οικονομία σε μια ιδιωτική και προσανατολισμένη στην αγορά οικονομία δημιουργεί όχι μόνο κερδισμένους, αλλά και χαμένους. Η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς, αν και επιδιώκεται με προσεκτικά βήματα, αφήνει πολλά περιθώρια για την ανάπτυξη μεγάλων ανισοτήτων, όπως π.χ. οι ανισότητες ανάμεσα στην ύπαιθρο και τις αστικές περιοχές, αλλά όχι μόνο.

Όσο η οικονομία γίνεται περισσότερο περίπλοκη, τόσο πιο δύσκολη γίνεται η αυταρχική διαχείρισή της. Η ηγεσία της Κίνας βρίσκεται μπροστά σε ένα μεγάλο δίλημμα: ενώ η απελευθέρωση της αγοράς από τους γραφειοκρατικούς περιορισμούς ενός κεντρικά διευθυνόμενου οικονομικού συστήματος γεννά πλούτο, η χαλάρωση των γραφειοκρατικών και πολιτικών ελέγχων που η διαδικασία αυτή συνεπάγεται αποτελεί δυνητική απειλή για το υφιστάμενο καθεστώς.

1. Στην Κίνα υπάρχουν τρία βασικά κέντρα εξουσίας. Το Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα (ΚΚΚ), η Κυβέρνηση, και ο στρατός. Το ανώτατο όργανο αποφάσεων είναι το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΚ και η εννεαμελής Μόνιμη Επιτροπή του, που λειτουργεί ως ένα είδος εσωτερικού υπουργικού συμβουλίου με επικεφαλής το Γενικό Γραμματέα του ΚΚΚ. Το Εθνικό Κογκρέσο του Λαού είναι το νομοθετικό σώμα με πενταετή θητεία και συνέρχεται σε ολομέλεια μια φορά το έτος. Στην πράξη, πάντως, όλες τις βασικές αποφάσεις τις παίρνει το ΚΚΚ.

Ινδία

«Ο θρίαμβος των μεταρρυθμίσεων»

Η ινδική οικονομία έχει αρχίσει να απογειώνεται. Επεκτείνεται πλέον με ετήσιο ρυθμό πάνω από 6% που πέτυχε στη δεκαετία του 1990, σε σχέση με 5,4% στη δεκαετία του 1980, δηλαδή με ρυθμό πολύ υψηλότερο σε σχέση με τα πριν το 1980 χρόνια.

Έτσι, η νέα κυβέρνηση που αναδείχτηκε από τις εκλογές του Μαΐου 2004 κληρονομεί μια οικονομία που επεκτείνεται γρήγορα. Με ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης 8% στο οικονομικό έτος που έληξε το Μάιο του 2004, η ινδική οικονομία φαίνεται ότι βρίσκεται πλέον σε νέα φάση, από την οποία είχαν περάσει προηγουμένως άλλες χώρες της Ν.Α.Ασίας και η Κίνα.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο εκτιμά ότι ο σχεδόν από όλους αποδεκτός ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ κατά 7-8% ετησίως, με βάση τις επίσημες προβλέψεις είναι όχι μόνον εφικτός, αλλά μπορεί να καταστεί υψηλότερος. Οι στόχοι, επισημαίνεται, πρέπει να είναι φιλόδοξοι, γιατί η Ινδία χρειάζεται καλύτερες επιδόσεις και μάλιστα για μια σχετικά μακρά περίοδο. *«Με τις κατάλληλες δεσμεύσεις ο ρυθμός αυτός μπορεί να φτάσει σε 10%, ρυθμός δηλαδή ταυτόχρονα αναγκαίος και εφικτός».*

Η οικονομία της Ινδίας, παρά το άνοιγμα των συνόρων πάνω από δέκα χρόνια, είναι ακόμη με παγκόσμια μέτρα μια μικρή οικονομία. Η χώρα αυτή, αν και αντιπροσωπεύει το 17% του πληθυσμού της γης συμμετέχει στο παγκόσμιο ΑΕΠ και το παγκόσμιο εμπόριο μόνο κατά 1% και 2%, αντιστοίχως. Η διαφορά των σχετικών μεγεθών μπορεί να γίνει σαφέστερη αν επαναληφθεί ότι η αύξηση μόνον του συνολικού εξωτερικού εμπορίου της Κίνας (εξαγωγές και εισαγωγές) κατά το έτος 2003 ήταν σχεδόν διπλάσια του συνολικού εξωτερικού εμπορίου της Ινδίας.

Οι συνέπειες των μεταρρυθμίσεων του 1991

Από το Δ.Ν.Τ. επισημαίνεται ότι αν και ο ρυθμός οικονομικής επέκτασης στη δεκαετία του 1990 δεν ήταν πολύ υψηλότερος, σε σχέση με τη δεκαετία του 1980, εν τούτοις η οικονομική επέκταση προχώρησε χωρίς μεγάλες αυξομειώσεις και ήταν περισσότερο διατηρήσιμη. Στη δεκαετία του 1980 ο ρυθμός οικονομικής επέκτασης (5,6%) ήταν αρκετά υψηλότερος από τις προηγούμενες δεκαετίες, αλλά με έντονες αυξομειώσεις. Στη δεκαετία του 1990 διαμορφώθηκε λίγο πάνω από 6%, ενώ είναι υψηλότερος στη νέα δεκαετία.

Η διαφορά μεταξύ των μεταρρυθμίσεων της δεκαετίας του 1980 και του 1990 είναι ότι στην πρώτη περίπτωση αυτές ήταν περιορισμένες σε έκταση και σποραδικές, χωρίς ένα σαφή οδικό χάρτη, ενώ στη δεύτερη περίπτωση ήταν συστηματικές, είχαν εσωτερική συνοχή και προχώρησαν με βάση τολμηρά βήματα. Μια ματιά προς τα πίσω δείχνει το δρόμο που έχει διανύσει η ινδική οικονομία.

Οι μεταρρυθμίσεις μετά την κρίση του 1991 τερμάτισαν τον «ινδικό»⁽²⁾ ρυθμό ανάπτυξης που χαρακτήριζε κατά παράδοση την ινδική οικονομία. Με μια μονοκοντυλιά, τη «Δήλωση για τη βιομηχανική πολιτική, της 24^{ης} Ιουλίου 1991, καταργήθηκαν οι άδειες για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Τερματίστηκε επίσης το μονοπώλιο του Δημοσίου σε πολλούς τομείς και άρχισε να εφαρμόζεται πολιτική αυτόματης έγκρισης για τις ξένες επενδύσεις.

Το πρόγραμμα του Ιουλίου του 1991 αποτελούσε επίσης ρήξη με την επιλεκτική απελευθέρωση στο μέτωπο του εξωτερικού εμπορίου που εφαρμοζόταν κατά τη δεκαετία του 1980. Προέβλεπε επίσης τη μεταρρύθμιση του δασμολογικού συστήματος κατά τρόπο συστηματικό, αντί της στήριξής του σε επιλεκτικές εξαιρέσεις. Στα επόμενα χρόνια η απελευθέρωση επεκτάθηκε και στο εμπόριο των υπηρεσιών.

Έγκυροι παρατηρητές πιστεύουν ότι ουσιαστικότερες ακόμη μεταρρυθμίσεις που θα βελτιώσουν την απόδοση της οικονομίας, θα

2. Στην Ινδία επί πολλούς αιώνες το βιοτικό επίπεδο παρέμεινε σχεδόν στάσιμο, καθώς ο ρυθμός αύξησης της παραγωγής ήταν στο ίδιο ύψος με την αύξηση του πληθυσμού.

προκαλέσουν την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και θα ανοίξουν το δρόμο σε τομείς, όπως π.χ. η τεχνολογία των πληροφοριών, να αναπτυχθούν γρήγορα. Αυτή είναι η μοναδική οδός για να αποτραπεί η επιστροφή στον «ινδικό» ρυθμό ανάπτυξης των πρώτων τριών δεκαετιών της ανεξαρτησίας.

Όπως επισημαίνεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, οι μεταρρυθμίσεις είχαν περισσότερο ορατές συνέπειες στο εξωτερικό εμπόριο στη δεκαετία του 1990, σε σχέση με την προηγούμενη. Η συμμετοχή των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών στο ΑΕΠ είχε σχεδόν διπλασιαστεί μέσα σε δέκα χρόνια. (Από 7,3% στο 1990 σε 14% στο 2000). Η άνοδος ήταν λιγότερο θεαματική στις εισαγωγές. Είχαν ανέβει σε 17% σχεδόν στο 2000 από 10% στο 1990. Μέσα σε δέκα χρόνια, η συμμετοχή των εξαγωγών και εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών στο ΑΕΠ είχε ανέβει σε 31% από 17%.

Η φιλελευθεροποίηση είχε επίσης σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη ορισμένων καίριας σημασίας δραστηριοτήτων στις υπηρεσίες. Συνολικά, η μέση ετήσια άνοδος στον τομέα των υπηρεσιών από 6,9% στην περίοδο 1981-91 ανέβηκε σε 8,1% στην περίοδο 1991-2000. Η άνοδος αυτή οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην ταχεία ανάπτυξη των επικοινωνιών, των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και των κοινωνικών υπηρεσιών. Με δεδομένη την ουσιαστική απελευθέρωση και το άνοιγμα στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στους τρεις τουλάχιστον από τους προαναφερόμενους τομείς, η συσχέτιση της επιτάχυνσης αυτής με τις μεταρρυθμίσεις είναι δύσκολο να αμφισβητηθεί.

Η πιο απογοητευτική πλευρά της εμπειρίας από τις μεταρρυθμίσεις της δεκαετίας του 1990 ήταν, όπως επισημαίνει το ΔΝΤ και άλλοι διεθνείς οργανισμοί, η αδυναμία της δραστηριότητας στο βιομηχανικό τομέα. Η μέση ετήσια επέκταση στη βιομηχανία διαμορφώθηκε σε 6,8% κατά την περίοδο 1981-91 και 6,4% στην περίοδο 1991-2001. Ο ασφυκτικός ρόλος του κράτους είναι ο κυριότερος από τους λόγους, αλλά καταγράφονται συμπληρωματικά και τρεις ακόμη λόγοι: η δρακόντεια εργατική νομοθεσία και η προσφυγή της βιομηχανίας για ορισμένες δραστηριότητες σε εξωτερικές πηγές που καταγράφονται όμως στον τομέα των υπηρεσιών. Τα μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα αποθαρρύνουν τις ιδιωτικές επενδύσεις. Τέλος, λόγω της προνομιακής μεταχείρισης των μικρών

βιομηχανιών, οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι απρόθυμες να εισέλθουν στην αγορά.

Ο μόνος τρόπος για να προωθήσει η Ινδία την οικονομική της ανάπτυξη με ρυθμούς ανάλογους της Κίνας, στις δύο τελευταίες δεκαετίες, είναι η απελευθέρωση της συμβατικής βιομηχανίας από τους υφιστάμενους ακόμη πολλούς περιορισμούς.

Το εξωτερικό εμπόριο

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, η Ινδία δεν μπόρεσε να παρακολουθήσει την ταχεία ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου μετά την ανεξαρτησία και η θέση της στο παγκόσμιο εμπόριο υποχώρησε. Το έτος 1948 πραγματοποιούσε το 2,2% των παγκόσμιων εξαγωγών, το 1963 το 1%, το 1973 και 1983 το 0,5%, το 1993 το 0,6% και το 2003 το 0,7%. Στις εισαγωγές η πορεία είναι ανάλογη: 1948 (3,1%), 1963 (1,5%), 1973 (0,5%), 1983 (7%), 1993 (0,6%), 2003 (0,9%).

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Οργανισμού, κατά το 2003 η Ινδία με 56 δις δολάρια εξαγωγές ή 0,7% των παγκόσμιων εξαγωγών (αύξηση σε σχέση με 2002 14%) κατέλαβε την 31^η θέση και με εισαγωγές 710 δις δολάρια (αύξηση 25% και 0,9% των παγκόσμιων εισαγωγών) κατέλαβε την 24^η θέση. Το παγκόσμιο εμπόριο αγαθών αυξήθηκε 16% σε αξία και 4,5% σε όγκο στο 2003, σε σχέση με το 2002.

Στον τομέα των υπηρεσιών, εξ άλλου, η Ινδία με εξαγωγές 25 δις δολάρια (1,4% των παγκόσμιων εξαγωγών) και αύξηση 7% σε σχέση με το 2002, κατέλαβε την 21^η θέση. Με εισαγωγές 21,6 δις δολάρια που μειώθηκαν κατά 6% στο 2003 κατέλαβε την 21^η θέση επίσης, με 1,2% των παγκόσμιων εισαγωγών. Το παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών στο 2003 αυξήθηκε κατά 1,3% σε αξία.

Οι σχέσεις με την Ε.Ε.: «στρατηγική εταίροι στο παγκόσμιο χωριό»

Η Ε.Ε. είναι ο κύριος οικονομικός εταίρος και η κορυφαία πηγή ξένων επενδύσεων. Αυτή η αμοιβαία σημαντική διμερής σχέση καθιστά την Ινδία και την Ε.Ε. στενούς συμμάχους στα διεθνή εμπορικά φόρα.

Οι σχέσεις μεταξύ Ινδίας και των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρονολογούνται από πολύ παλιά. Στην πραγματικότητα από το 1963, όταν η Ινδία ήταν μεταξύ των πρώτων αναπτυσσόμενων χωρών που καθιέρωσαν διπλωματικές σχέσεις με την εξαμελή τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Από τότε η Ινδία και η Ε.Ε. ανέπτυξαν στενές σχέσεις που καλύπτουν βασικούς τομείς, όπως οι πολιτικές σχέσεις, το εμπόριο και οι επενδύσεις, η οικονομική αναπτυξιακή συνεργασία και οι πολιτιστικές ανταλλαγές.

Από το 1991, όταν η Ινδία έθεσε σε εφαρμογή σειρά διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, άρχισε μια περίοδος άνθισης της οικονομίας. Δημιουργήθηκαν νέες δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των δύο πλευρών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι αρκετοί τομείς της ινδικής οικονομίας σφύζουν από ζωντάνια και με τις κατάλληλες εσωτερικές ρυθμίσεις εμφανίζουν πολύ ελπιδοφόρες προοπτικές ανάπτυξης. Ο τρόπος που μπορεί να αξιοποιηθεί το δυναμικό αυτό παραμένει θέμα του συνεχιζόμενου διαλόγου μεταξύ Ε.Ε. και Ινδίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η μεγαλύτερη οικονομική ένωση και η Ινδία το δεύτερο ως προς τον πληθυσμό έθνος στον κόσμο. Η Ε.Ε. είναι ταυτοχρόνως ο μεγαλύτερος ξένος επενδυτής στην Ινδία και ο σημαντικότερος εμπορικός της εταίρος. Οι δύο πλευρές έχουν την ίδια οικονομική φιλοσοφία και στόχους. Η σφυρηλάτηση συνεπώς μιας οικονομικής συμμαχίας είναι και για τις δύο πλευρές ζωτικής σημασίας: οι σχέσεις τους ενισχύουν την οικονομία και των δύο πλευρών και ενδυναμώνουν τη θέση τους στην παγκόσμια σκηνή.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 16 Ιουνίου 2004 υιοθέτησε Ανακοίνωση που αποβλέπει στη δημιουργία μιας στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ Ε.Ε. και Ινδίας με φιλόδοξους στόχους. Στο σχετικό κείμενο εξετάζονται οι διάφορες πλευρές των σχέσεων Ε.Ε.-Ινδίας υπό το φως του ρόλου της

Ινδίας ως αναδυόμενου παίκτη παγκόσμιας εμβέλειας και μείζονος σημασίας περιφερειακού παράγοντα.

Η Ε.Ε., όπως προαναφέρθηκε, είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ινδίας: απορροφά το 23,2% των ινδικών εξαγωγών και καλύπτει το 21,2% των ινδικών εισαγωγών. Οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των δύο πλευρών από το 1991, το έτος κατά το οποίο άρχισαν οι ευρείας κλίμακας διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ως τώρα σχεδόν τριπλασιάστηκαν. Στον τομέα των υπηρεσιών, το εμπόριο μεταξύ των δύο πλευρών έχει αυξηθεί θεαματικά. Στο 2001 οι ινδικές εξαγωγές υπηρεσιών στην Ε.Ε. έφτασαν σε 2,5 δις ευρώ ενώ οι ινδικές εισαγωγές είχαν διαμορφωθεί σε 2,4 δις ευρώ.

Οι επενδύσεις της Ε.Ε. προς την Ινδία μεταξύ των ετών 1991 και 2001 αυξήθηκαν 3.000%: από 72 εκ.€έφτασαν πάνω από 2.000 εκ. ευρώ.

Η σύνθεση του εμπορίου μεταξύ των δύο πλευρών στο έτος 2002 απεικονίζεται στον πίνακα 9.

Οι οικονομικές επιδόσεις της Κίνας και της Ινδίας: μια σύγκριση

Αν και η Ινδία έχει πολύ μεγάλο πληθυσμό –1.060 εκ. σε σχέση με 1.300 εκ. της Κίνας– το βάρος της χώρας αυτής στην παγκόσμια οικονομία είναι μέτριο.

Η συμμετοχή της Κίνας στην αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ από το 2000 ήταν τρεις φορές μεγαλύτερη. Η βασικότερη διαφορά όμως είναι ότι οι εξαγωγές και οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών είναι έξι φορές μεγαλύτερες, ενώ η κινεζική οικονομία είναι πολύ πιο ανοιχτή: οι δασμοί στο νέο έτος για τα βιομηχανικά αγαθά στην Κίνα θα περιοριστούν σε 9%, σε σχέση με 30% στην Ινδία, ενώ οι άμεσες ξένες επενδύσεις είναι 13 φορές μεγαλύτερες στην Κίνα.

Ύστερα από 10 και πλέον χρόνια οικονομικών ανοιγμάτων και άλλων μεταρρυθμίσεων η οικονομία της Ινδίας παρέμεινε ακόμη σχετικά μικρή με παγκόσμια μέτρα. Αν και έχει το 17% του παγκόσμιου πληθυσμού, καλύπτει όπως έχει ήδη αναφερθεί ποσοστό λίγο λιγότερο από 1% του παγκόσμιου ΑΕΠ και λίγο λιγότερο από 2% του παγκόσμιου εμπορίου.

Τα τελευταία 20 χρόνια το ΑΕΠ στην Κίνα αυξάνεται κατά 9% έως 9,5% κατά μέσον όρο ετησίως, σε σχέση με 5-7% στην Ινδία στο ίδιο διάστημα και πιστεύεται ότι η διαφορά αυτή θα διατηρηθεί και στα επόμενα δέκα χρόνια. Η Ινδία διαθέτει καλύτερο θεσμικό πλαίσιο, αλλά υστερεί πολύ στην εκπαίδευση και τις υποδομές, που σε συνδυασμό με το μεγαλύτερο άνοιγμα της οικονομίας αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις για ταχεία ανάπτυξη. Από την άλλη, η αποταμίευση στην Ινδία (24%) είναι η μισή σε σχέση με την Κίνα.

«Η βασική πάντως αιτία για την υστέρηση της Ινδίας, υποστηρίζεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, είναι η διαφορά ρυθμών στη βιομηχανική ανάπτυξη. Στην Ινδία η βιομηχανία δεν αναπτύχθηκε τόσο γρήγορα και το

εισόδημα αυτού του τομέα εξακολουθεί να αποτελεί το 1/4 του ΑΕΠ, σε σχέση με το μισό στην περίπτωση της Κίνας.

Για να μπορέσει η Ινδία να φτάσει την Κίνα, πρέπει να γίνουν ορισμένες βασικές μεταρρυθμίσεις που θα αποσκοπούν στην ταχύτερη ανάπτυξη της βιομηχανίας»

Πολλοί διεθνείς παρατηρητές θέτουν πλέον το ερώτημα: είναι δυνατόν η Ινδία να γίνει μια νέα Κίνα; Επισημαίνεται ότι πέρα από ειδικούς περιορισμούς και εγγενείς δυσχέρειες για να το κατορθώσει αυτό η Ινδία θα πρέπει να καταστεί ελκυστικότερη για τις ξένες επενδύσεις.

Σήμερα η Κίνα απορροφά κάπου 50 δις δολάρια άμεσες ξένες επενδύσεις το χρόνο, δέκα φορές περισσότερα από τα ξένα κεφάλαια που εισρέουν στην Ινδία για τον ίδιο σκοπό. Και αυτά τα 50 δις δολάρια φέρνουν κάτι πολύ περισσότερο και σημαντικότερο από το χρήμα. Κουβαλούν μαζί τους διευθυντικές δεξιότητες, νέα τεχνολογία, δεξιότητες marketing και εξειδικευμένες γνώσεις όλων των ειδών σε πολύ μεγαλύτερη έκταση από αυτή που υπάρχει επιτοπίως.

Σε ειδική μελέτη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου υπογραμμίζεται ότι η ανταπόκριση της οικονομίας ήταν ασθενέστερη στην Ινδία, σε σχέση με την Κίνα.

Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην Κίνα αυξήθηκαν με ετήσιο ρυθμό 13% και 15% κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1980 και 1990, αντιστοίχως. Οι εισαγωγές είχαν παρόμοιες επιδόσεις. Κατά συνέπεια, η συμμετοχή του διεθνούς εμπορίου στο ΑΕΠ αυξήθηκε από 19% στο 1980 σε 34% στο 1990 και σε 49% στο 2000.

Στο μέτωπο των ξένων επενδύσεων είναι ακόμη πιο εντυπωσιακές. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην Κίνα αυξήθηκαν από 0,06 δις δολάρια στο 1980 σε 3,49 δις δολάρια στο 1990 για να αναπηδήσουν σε 42,10 δις δολάρια στο 2000 και πάνω από 50 δις δολάρια στο 2003.

Μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, η Ινδία αποτελεί μοναδική περίπτωση με τόσο μεγάλη συμμετοχή των υπηρεσιών στο ΑΕΠ. Ενώ σε άλλες χώρες η μείωση της συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ συνοδεύτηκε με ουσιαστική επέκταση της βιομηχανίας στα αρχικά στάδια

της ανάπτυξης, αυτό δεν έγινε στην Ινδία. Π.χ. στο 1980, ενώ το τμήμα του ΑΕΠ που προερχόταν από τη βιομηχανία ήταν ήδη 48,5% στην Κίνα, στην Ινδία ήταν μόνο 24,2% (πίνακας 11). Οι υπηρεσίες από την άλλη συνέβαλαν μόνο με ποσοστό 21,4% στο ΑΕΠ στην Κίνα, σε σχέση με 37,2% στην Ινδία.

Στα επόμενα μετά το 1980 είκοσι χρόνια, η συμμετοχή της βιομηχανίας, παρά τη σημαντική οικονομική επέκταση δεν αυξήθηκε στην Ινδία. Αντί γι' αυτό το σύνολο της μείωσης στη συμμετοχή της γεωργίας απορροφήθηκε από τις υπηρεσίες. Μολονότι και στην Κίνα παρατηρήθηκε παρόμοια διαδικασία, εν τούτοις η συμμετοχή της βιομηχανίας στο ΑΕΠ παραμένει πολύ υψηλή. Έτσι, ακόμη και το 2000 το μερίδιο των υπηρεσιών στην Κίνα ήταν 33,2% σε σχέση με 48,2 στην Ινδία.

Μ Ε Ρ Ο Σ Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο

***Το εμπόριο της Ελλάδος
με τις δύο πιο πολυάνθρωπες χώρες της γης***

Οι εμπορικές συναλλαγές με την Κίνα και την Ινδία

Οι δύο γιγαντιαίες χώρες της Ασίας με το μεγαλύτερο πληθυσμό στον κόσμο δεν είναι, ως τώρα τουλάχιστον, σημαντικοί εμπορικοί εταίροι της χώρας μας. Η Κίνα με εξαγωγές συνολικής αξίας 60 εκ.\$ στο 2003 ήταν η 37^η σε μέγεθος εξαγωγική αγορά της Ελλάδος, αλλά ο 11^{ος} προμηθευτής της χώρας με εισαγωγές συνολικής αξίας 1.213 εκ.\$⁽³⁾. Η Ινδία στο ίδιο έτος κατέλαβε την 41^η θέση με εξαγωγές 53 εκ.\$ και την 27^η στις εισαγωγές με 210 εκ.\$⁽³⁾.

Παρά ταύτα, το εμπόριο της Ελλάδος με τις δύο αυτές χώρες εμφανίζει έντονα αυξητικές τάσεις τόσο κατά τη δεκαετία του 1990, όσο και στα τρία πρώτα χρόνια της νέας δεκαετίας, οι οποίες όμως δεν είναι ισορροπημένες και ομοιόμορφες. Στο σκέλος των ελληνικών εισαγωγών, η άνοδος είναι σταθερή και υψηλή. Στο σκέλος των εξαγωγών, η άνοδος είναι άστατη και πιο περιορισμένη.

Η εξαγωγική διείσδυση ειδικότερα στις δύο χώρες είναι, σχετικά με το μέγεθός τους, πολύ μικρή με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση μεγάλης ανισοσκέλειας στις συναλλαγές σε βάρος της χώρας μας. Οι τάσεις αυτές είναι πολύ πιο έντονες στην περίπτωση της Κίνας. Δραστική βελτίωση στο πεδίο αυτό, στο άμεσο μέλλον, δεν είναι ορατή. Αντιθέτως, πιο πιθανή είναι η διεύρυνση της ανισοσκέλειας στις εμπορευματικές συναλλαγές.

Οι εξαγωγές περιορίζονται σε πολύ λίγα προϊόντα, κυρίως ή αποκλειστικά στην κατηγορία των πρώτων υλών, ενώ αντιθέτως οι κατά πολύ υψηλότερες εισαγωγές είναι κατεσπαρμένες σε σχετικά μεγάλη ποικιλία, κυρίως βιομηχανικών προϊόντων.

3. Οι εισαγωγές υπολογίζονται, σε όλες τις περιπτώσεις, χωρίς τα πλοία. Οι εισαγωγές από την Κίνα, μαζί με τα πλοία έφτασαν σε 1.374 εκ.\$ και από την Ινδία σε 217 εκ.\$.

Αναλυτικότερα, οι εμπορικές συναλλαγές, κατά τη δεκαετία του 1990 και στα τρία πρώτα χρόνια της νέας δεκαετίας, εμφανίζουν την ακόλουθη εικόνα.

Οι ελληνικές εξαγωγές προς την Κίνα

Η αξία των εξαγωγών από 33 εκ.\$ στο 1990 είχε ανέβει σε 60 εκ.\$ στο 2003, σημειώνοντας αύξηση κατά 82%⁽⁴⁾, δηλαδή λίγο υψηλότερη σε σχέση με το σύνολο των ελληνικών εξαγωγών (66%). Με εξαίρεση τα τρία πρώτα χρόνια της νέας δεκαετίας, κατά τα οποία σημειώνεται σταθερή και σημαντική άνοδος (97% σε σχέση με το τελευταίο έτος της δεκαετίας του 1990) οι εξαγωγές ολόκληρη την περασμένη δεκαετία υπήρξαν εξαιρετικά άστατες και με εξαίρεση κάποιες εξάρσεις στα έτη 1993, 1996 και 1997, ενώ σε απόλυτο μέγεθος μειώθηκαν από 33 εκ.\$ στο 1990 σε 31 εκ.\$ στο 2000.

Οι εξαγωγές αποτελούνται σχεδόν αποκλειστικά από πρώτες ύλες, βαμβάκι και μάρμαρα, σχεδόν στο σύνολο μη επεξεργασμένα, και χημικά λιπάσματα. Γενικότερα, στο 2003, οι πρώτες ύλες αποτελούν το 70% των εξαγωγών, τα βιομηχανικά αγαθά (λιπάσματα) το 27%, και τα γεωργικά προϊόντα κάτι λιγότερο από 3%.

Κατά το έτος 2003, η αξία των εξαγωγών προς την Κίνα επτά μόνο προϊόντων ξεπέρασε το 1 εκ.\$. Τα προϊόντα αυτά ήταν τα ακατέργαστα μάρμαρα (ογκομάρμαρα), το βαμβάκι, τα λιπάσματα, τα απορρίμματα χαλκού, ολοκληρωμένα ηλεκτρικά κυκλώματα και ηλεκτρονικές μικροσυναρμολογήσεις, τα φύλλα αλουμινίου, και οι σύνθετες χρωστικές ύλες. Η αξία των εξαγωγών των επτά αυτών προϊόντων αποτελούσε το 83% της συνολικής αξίας των εξαγωγών προς την Κίνα.

Στον πίνακα 13 εμφανίζεται η πορεία των εξαγωγών των προϊόντων αυτών στην τελευταία πενταετία (1999-2003). Το βαμβάκι εμφανίζεται μόνον τα δύο τελευταία χρόνια. Παλαιότερα, οι εξαγωγές των μαρμάρων και των λιπασμάτων μαζί, αποτελούσαν σταθερά πάνω από τις μισές ελληνικές εξαγωγές σε αξία.

4. Επειδή τα ποσά έχουν στρογγυλοποιηθεί, τα ποσοστά δεν συμπίπτουν ακριβώς με τα αναγραφόμενα στο σχετικό πίνακα.

Η Κίνα είναι η δεύτερη εξαγωγική αγορά για τα *χημικά λιπάσματα* και απορρόφησε στο έτος 2003 το 17% της αξίας των ελληνικών εξαγωγών αυτού του προϊόντος ή 4,9 εκ.\$. Βρισκόταν πριν από την Ιταλία και αμέσως μετά τη Νιγηρία, προς την οποία κατευθύνθηκαν οι μισές ελληνικές εξαγωγές χημικών λιπασμάτων (14,5 εκ.\$ το 2003). Η αξία των ελληνικών εξαγωγών του προϊόντος αυτού, συνολικά, έφτασε στο 2003 σε 29 εκ.\$.

Από το 2002, η Κίνα πέρασε στη δεύτερη από την πρώτη θέση που κατείχε τα προηγούμενα χρόνια απορροφώντας το 29% των ελληνικών εξαγωγών λιπασμάτων συνολικά, ενώ η Νιγηρία το 39%. Στο 2002 πάντως, η αξία των εξαγωγών χημικών λιπασμάτων προς την Κίνα αποτελούσε το 16% της αξίας των ελληνικών εξαγωγών προς τη χώρα αυτή.

Το 2000 οι εξαγωγές λιπασμάτων προς την Κίνα κάλυψαν το 36% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών λιπασμάτων, ενώ η Νιγηρία το 22%, πριν η νέα αυτή αγορά καταλάβει το 2002 την πρώτη θέση. Στο έτος 2000 οι εξαγωγές λιπασμάτων προς την Κίνα απορροφούσαν το 41% των συνολικών εξαγωγών προς τη χώρα, ενώ προς τη Νιγηρία μόνο το 12%.

Τα μάρμαρα, κυρίως ογκομάρμαρα, δηλαδή τα μη επεξεργασμένα κατέλαβαν την πρώτη θέση στον πίνακα των εξαγόμενων προϊόντων προς την Κίνα το έτος 2003, καλύπτοντας το 38%.

Από αυτά, το 97% σχεδόν αποτελούσαν τα ακατέργαστα μάρμαρα και μόνο κάτι παραπάνω από 3% τα κατεργασμένα, σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια, όταν το βασικό ποσοστό αποτελούσαν τα κατεργασμένα. Π.χ. στο 1996 κάλυπταν τα 2/3. Ενώ οι ελληνικές εξαγωγές μαρμάρων, κατεργασμένων και μη συνολικά, είχαν αυξηθεί κατά 5,3% στην περίοδο 1996-2003, οι εξαγωγές προς την Κίνα στο ίδιο διάστημα είχαν αυξηθεί 278%, είχαν δηλαδή σχεδόν τετραπλασιαστεί. Οι εξαγωγές μαρμάρων, συνολικά πάντως προς την Κίνα, σημειώνουν σταθερή αύξηση σε αξία, από 6 εκ.\$ στο 1996 σε 23 εκ.\$ στο 2003.

Στα μάρμαρα υπάρχει μια θεμελιώδης μεταβολή στις εξαγωγές προς την Κίνα: στα τελευταία χρόνια, πρωτεύουσα σημασία απόκτησαν τα ογκομάρμαρα (κωδ. SITC⁽⁵⁾ 27312) (από 0,06 εκ.\$ στο 1996 έφτασαν σε 8

5. Standard International Trade Classification – SITC, Τυποποιημένη Ταξινόμηση του Διεθνούς Εμπορίου – ΤΤΔΕ..

εκ.\$ στο 2000 και σε 22 εκ.\$ στο 2003), σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια κατά τα οποία τη θέση αυτή κατείχαν τα επεξεργασμένα μάρμαρα (κωδ. SITC 66134, 66136). Η μεταβολή αυτή οφείλεται κατά βάση στην επιβολή πολύ υψηλών δασμών στα κατεργασμένα προϊόντα και σε μικρότερη έκταση στην παρουσία ελληνικής εταιρίας επεξεργασίας μαρμάρων στην Κίνα, η οποία επεξεργάζεται τα ακατέργαστα μάρμαρα επί τόπου.

Το γεγονός ότι οι εξαγωγές περιορίζονται στην πραγματικότητα σε δύο μόνο προϊόντα, τα χημικά λιπάσματα και τα μάρμαρα, συνιστά βασική αδυναμία και ανασχετικό παράγοντα. Στο 2003 προστέθηκε και το **βαμβάκι**, με εξαγωγές αξίας 15 εκ.\$. Μικρές ποσότητες συνολικής αξίας 1,4 εκ.\$ είχαν εξαχθεί και το 2002. Οι τελευταίες δεν είναι βέβαιο αν υπήρξαν δοκιμαστικές και ακολούθησαν οι δεκαπλάσιας αξίας εξαγωγές στο 2003, ή πρόκειται για πρόσκαιρη τοποθέτηση που οφείλεται στην εξαιρετικά μεγάλη ζήτηση πρώτων υλών για την κινεζική βιομηχανία, ιδίως για την ταχύτατα αναπτυσσόμενη κινεζική κλωστοϋφαντουργία.

Οι εισαγωγές από την Κίνα

Αντίθετα με ότι συμβαίνει με τις εξαγωγές, οι εισαγωγές από την Κίνα εμφανίζουν σταθερή και πολύ μεγάλη άνοδο: από 118 εκ.\$ στο 1990 είχαν φτάσει σε 1.213 εκ.\$ στο 2003, είχαν δηλαδή σημειώσει αύξηση πάνω από 10 φορές. Κατά το ίδιο διάστημα, οι ελληνικές εισαγωγές συνολικά είχαν αυξηθεί κατά 113%. Αν συμπεριληφθούν και τα πλοία στο 2003, χρονιά μεγάλων εισαγωγών πλοίων, τότε η αξία των εισαγωγών από την Κίνα έφτασε σε 1.374 εκ.\$ ή 3% των ελληνικών εισαγωγών με πλοία.

Αν και η μεγάλη αύξηση των εισαγωγών από την Κίνα δεν είναι μόνον ελληνικό φαινόμενο, εν τούτοις στο 2003 η σχέση εξαγωγών προς εισαγωγές 1 προς 20,2 είναι η δυσμενέστερη με οποιοδήποτε άλλο εταίρο κατά τη μεταπολεμική εποχή. Η σχέση αυτή ήταν 1 προς 3,6 μόνο στο 1990.

Αν στις εισαγωγές συμπεριληφθούν και τα πλοία ή σχέση αυτή ήταν 1 προς 22,8 στο 2003 και 1 προς 3,6 και το 1990.

Εκείνο που εξηγεί, πέρα από την ανταγωνιστικότητα των κινεζικών εξαγωγών, τη μεγάλη ελλειμματικότητα του εμπορικού ισοζυγίου είναι η

εντελώς διάφορη δομή των εισαγωγών, που αποτελούνται σχεδόν αποκλειστικά από βιομηχανικά προϊόντα (πάνω από 97% του συνόλου), αντίθετα με τις εξαγωγές που αποτελούνται κατά τα 2/3 από πρώτες ύλες. Ιδίως στους εργασιοβόρους κλάδους (κλωστοϋφαντουργία, έτοιμο ένδυμα, παιχνίδια, κ.ά.) η Κίνα διατηρεί όχι μόνο απέναντι στη χώρα μας, αλλά απέναντι σε όλο το δυτικό κόσμο συγκριτικό πλεονέκτημα.

Τα κυριότερα εισαγόμενα προϊόντα (ακριβέστερα ομάδες προϊόντων) με αξία εισαγωγών πάνω από 50 εκ.\$ στο 2003 είναι τα εξής: Διάφορα βιομηχανικά είδη (211 εκ.\$), Γενικός βιομηχανικός εξοπλισμός (148 εκ.\$), Είδη ενδυμασίας (127 εκ.\$), Ηλεκτρικά μηχανήματα και συσκευές (σχεδόν αποκλειστικά συσκευές κλιματισμού, 100 εκ.\$), Είδη από μέταλλο (88 εκ.\$), Κλωστοϋφαντουργικά (86 εκ.\$), Συσκευές και εξοπλισμός τηλεπικοινωνιών και εγγραφής και αναπαραγωγής του ήχου (55 εκ.\$), και Είδη ταξιδιού (54 εκ.\$). Τα οκτώ αυτά προϊόντα αντιπροσώπευαν το 2003 σχεδόν τα 3/4 της συνολικής αξίας των εισαγωγών από την Κίνα χωρίς πλοία. (Οι εισαγωγές πλοίων έφτασαν στο ίδιο έτος σε 161 εκ.\$).

Η Ελλάδα εισήγαγε το 2003 από την Κίνα συνολικά 1.409 διαφορετικά είδη από τα 3.118 που αποτελούν αντικείμενο του διεθνούς εμπορίου (πενταψήφιοι κωδικοί της Τυποποιημένης Ταξινόμησης του Διεθνούς Εμπορίου – ΤΤΔΕ).

Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές προς και από την Ινδία

Οι εμπορικές συναλλαγές με την Ινδία είναι πιο περιορισμένες και εμφανίζουν ομοιότητες, αλλά και διαφορές, με τις αντίστοιχες συναλλαγές με την Κίνα.

Κατά την περίοδο 1990-2003, αν και οι εξαγωγές αυξήθηκαν με ρυθμό ταχύτερο, σε σχέση με τις εισαγωγές, αποτελούν μόνο το 1/4 των τελευταίων σε αξία. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές αυξήθηκαν από 6 εκ.\$ στο 1990 σε 53 εκ.\$ στο 2003 ή σχεδόν κατά εννέα φορές.

Η πορεία των εξαγωγών εμφανίζει ορισμένες διακυμάνσεις, καθώς είναι σχετικά χαμηλές οι εξαγωγικές επιδόσεις και προπαντός περιορίζονται σε πολύ μικρό αριθμό προϊόντων. Το έτος 2003 μάλιστα, ένα μόνο προϊόν, το βαμβάκι, καλύπτει σχεδόν τα 2/3 της αξίας των εξαγωγών προς την Ινδία.

Στο 2003 η αξία των εξαγωγών τεσσάρων μόνο προϊόντων υπερβαίνει το 1 εκ.\$. Εκτός από το βαμβάκι, τα άλλα τρία προϊόντα είναι: *μέρη και εξαρτήματα για μετρητές αερίων, υγρών και ηλεκτρισμού* (1,8 εκ.\$ ή 3,4% της συνολικής αξίας των εξαγωγών), *αμιάντος* (1,7 εκ.\$ ή 3,2%) και *ηλεκτρικοί αγωγοί για τάσεις μεταξύ 80 και 1000V* (1,3 εκ.\$ ή 2,4%).

Η Ινδία απορρόφησε στο 2003 το 9% των ελληνικών εξαγωγών βαμβακιού, λίγο πάνω από την Ιταλία που είναι ο τρίτος πελάτης αυτού του προϊόντος. Ο πρώτος είναι η Τουρκία. Η Ινδία είναι σχεδόν αποκλειστικός εισαγωγέας ελληνικού αμιάντου (απορροφά το 85% των ελληνικών εξαγωγών του προϊόντος αυτού). Στους ηλεκτρικούς αγωγούς η Ινδία απορροφά ποσοστό 1,5% των ελληνικών εξαγωγών, ενώ για τα εξαρτήματα των οργάνων μέτρησης είναι η δεύτερη εξαγωγική αγορά, απορροφώντας το 27% των συνολικών εξαγωγών στο είδος αυτό.

Κατά το έτος 2000, αν και η αξία των εξαγωγών ήταν μικρότερη (41 εκ.\$) η ποικιλία των εξαγόμενων προϊόντων ήταν πολύ μεγαλύτερη. Η αξία των εξαγωγών διπλάσιου αριθμού προϊόντων (οκτώ) υπερέβαινε το 1 εκ.\$. Ένα από αυτά ήταν και το βαμβάκι, αλλά με σχετικά περιορισμένη συμμετοχή (7,7% του συνόλου). Ποσοστό 39%, το έτος αυτό αποτελούν τα πετρελαιοειδή, προϊόντα που δεν εμφανίζονται στις εξαγωγές στο 2003.

Οι εισαγωγές από 30 εκ.\$ στο 1990 αυξήθηκαν σε 210 εκ.\$ στο 2003, αυξήθηκαν δηλαδή κατά επτά φορές και είναι κατεσπαρμένες σε σχετικά μεγάλη ποικιλία προϊόντων. Η αξία των εισαγωγών τριάντα εννέα προϊόντων υπερβαίνει το 1 εκ.\$ και εννέα προϊόντων τα 5 εκ.\$. Με εξαίρεση πολύ λίγα από τα 39 σπουδαιότερα εισαγόμενα προϊόντα, όλα τα άλλα έχουν μόνιμη και σταθερή παρουσία στις εισαγωγές της χώρας μας από την Ινδία.

Το σπουδαιότερο εισαγόμενο προϊόν είναι οι σουπιές που καλύπτουν το 9% των ελληνικών εισαγωγών από την Ινδία. Ακολουθούν τα οχήματα (5,3% του συνόλου), η κηροζίνη (4,1%), τα υποδήματα (3,9%), τα σπέρματα σουσαμιού (3,3%), οι σάρπες, μαντίλια του λαιμού, σάλια κλ.π. (3%), τα αντιβιοτικά, τα δερμάτινα ενδύματα, τα έπιπλα, τα βαμβακερά νήματα, οι ξηροί καρποί (κάσιους), τα νήματα από μετάξι, και τα πλατέα προϊόντα έλασης, με μικρότερα ποσοστά.

Η Κίνα είναι υπολογίσιμος ανταγωνιστής της χώρας μας από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 ακόμη, αλλά δέκα χρόνια αργότερα είχε καταλάβει τη 10^η θέση (1998) και ειδικότερα στα βιομηχανικά προϊόντα την 8^η θέση (1998). Η Ινδία στην τελευταία αυτή περίπτωση κατείχε τη θέση που είχε η Κίνα δέκα χρόνια νωρίτερα⁽⁶⁾.

Είναι προφανές ότι λόγω της μεγάλης εξαγωγικής επέκτασης της Κίνας (αλλά και, σε πιο περιορισμένη έκταση, της Ινδίας) ο ανταγωνισμός που αντιμετωπίζουν τα ελληνικά προϊόντα στη διεθνή αγορά από τα κινεζικά θα πρέπει να έχει αυξηθεί.

Στους εργασιοβόρους κλάδους και οι δύο χώρες διαθέτουν απόλυτο συγκριτικό πλεονέκτημα. Τόσο η Κίνα, αλλά και η Ινδία, μπορούν να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά ελληνικά προϊόντα όχι μόνο των παραδοσιακών κλάδων, αλλά και νέων που ενσωματώνουν υψηλότερη τεχνολογία, όπως είναι ο τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός, τα ηλεκτρονικά, κ.ά.. Η μεγάλη επέκταση και η διαφοροποίηση του κινεζικού εξωτερικού εμπορίου ειδικότερα, επιτείνει τον ανταγωνισμό και δυσχεραίνει την ανταγωνιστική θέση της χώρας μας στο εμπόριο των αγαθών.

Η αύξηση του κόστους εργασίας στη χώρα μας επιβαρύνει ιδιαίτερα τους εργασιοβόρους κλάδους, ενώ παράλληλα η άνοδος του ευρώ και ο ανταγωνισμός από χώρες, όπως η Κίνα και η Ινδία και άλλες αναδυόμενες οικονομίες, οικονομίες δηλαδή που διαθέτουν απόλυτο συγκριτικό πλεονέκτημα στους κλάδους αυτούς, αλλά και από τις νέες χώρες-μέλη της Ε.Ε., αποτελούν πλέον σοβαρή πρόκληση και με βάση αυτή την πραγματικότητα μπορεί να συνεχιστεί η διαδικασία προσαρμογής στα νέα αυτά δεδομένα του διεθνούς εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας.

6. Τα σχετικά στοιχεία παρέχονται στις μελέτες του Κέντρου Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών (KEEM): α) *Οι βασικές ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδος στις εξαγωγές (1989)* και β) *Οι βασικές ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδος στις εξαγωγές προς τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. (2000)*.

Οι συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών⁽⁷⁾

Στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2003, αναφέρεται (σελ. 275-276) ότι οι συναλλαγές με την Κίνα στον τομέα αυτό είναι πολύ περιορισμένες. «*Τόσο οι εισπράξεις όσο και οι πληρωμές για υπηρεσίες συνδέονται κυρίως με τις μεταφορές και συγκεκριμένα τις θαλάσσιες. Η ζήτηση για υπηρεσίες θαλάσσιων μεταφορών από την Κίνα έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία πέντε χρόνια, καθώς η χώρα αυτή έγινε ένας από τους μεγαλύτερους καταναλωτές πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων, αλλά και από τους μεγαλύτερους παραγωγούς αγαθών που μεταφέρονται δια θαλάσσης. Παράλληλα, η απόσταση της Κίνας από τις αγορές των προϊόντων της (ΗΠΑ, Ευρώπη) είναι ένας ακόμη παράγοντας που ασκεί ανοδική πίεση στις τιμές των διεθνών μεταφορών. Για την Ελλάδα συγκεκριμένα, οι εισπράξεις από θαλάσσιες μεταφορές υπερβαίνουν το 75% του συνόλου των εισπράξεων για υπηρεσίες από την Κίνα. Όσον αφορά τις υπόλοιπες υπηρεσίες, αξίζει να επισημανθεί ότι οι καθαρές εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες, αλλά και από λοιπές υπηρεσίες, αυξάνονται την τελευταία πενταετία, αν και η σημασία τους για το συνολικό ισοζύγιο, υπηρεσιών της Ελλάδος είναι ακόμη πολύ μικρή. Πάντως, είναι χρήσιμο να διερευνηθούν εγκαίρως οι δυνατότητες που προσφέρει η κινεζική αγορά στον ελληνικό τουρισμό.*»

Το ποσοστό 0,4% που αναφέρεται στον πίνακα 17 στις εισπράξεις (εξαγωγές υπηρεσιών στην Κίνα) για το 2003 αντιπροσωπεύει 85-86 εκ.€. Αντιθέτως, οι εισαγωγές υπηρεσιών (πληρωμές) από την Κίνα είχαν φτάσει σε 206-208 εκ.€ περίπου. Και στα στοιχεία του ΟΟΣΑ⁽⁷⁾ οι εισαγωγές εμφανίζονται το 2001 πολύ υψηλότερες.

Ως προς την Ινδία⁽⁷⁾, με βάση τουλάχιστον τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, οι εισπράξεις είναι τόσο πολύ μικρές, ώστε είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η κατανομή τους κατά βασικές κατηγορίες. Φαίνεται όμως ότι αφορούν ως

7. Η στατιστική απεικόνιση των διεθνών συναλλαγών στον τομέα των υπηρεσιών παρουσιάζει πολλά προβλήματα: Μόνο σχετικά πρόσφατα έχουν αναληφθεί σχετικές προσπάθειες από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως (ΟΟΣΑ). Ο τελευταίος για πρώτη φορά δημοσίευσε στο 2003 στοιχεία για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών των χωρών-μελών του με τους εμπορικούς εταίρους τους σε όλο τον κόσμο (OECD Statistics on International Trading Services. Detailed Tables by Partner Country) που καλύπτουν την περίοδο 1999-2001. Τα στοιχεία για την Ινδία προέρχονται από την έκδοση αυτή.

επί το πλείστον ή στο σύνολό τους τις μεταφορές. Και στην περίπτωση αυτή οι εισαγωγές (πληρωμές) είναι πολλαπλάσιες των εξαγωγών, αντίθετα με ότι συμβαίνει για το σύνολο των συναλλαγών της χώρας μας στον τομέα των υπηρεσιών.

Αν και οι συναλλαγές με τις δύο χώρες στον τομέα αυτό είναι ακόμη εξαιρετικά περιορισμένες, οι προοπτικές για την ανάπτυξή τους είναι αντίθετα με τις εξαγωγές αγαθών ευνοϊκές, καθώς η χώρας μας είναι, ανάλογα με το μέγεθός της, από τους σημαντικότερους εξαγωγείς υπηρεσιών. Υπολογίζεται ότι οι εξαγωγές υπηρεσιών από 24,1 δις \$ στο 2003 θα φτάσουν ή θα υπερβούν στο 2004 τα 30 δις \$⁽⁸⁾.

Αν και οι δύο χώρες, όπως προαναφέρθηκε, δεν είναι από τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους, τείνουν να καταστούν σημαντικοί ανταγωνιστές της χώρας στη διεθνή αγορά, ιδίως στις αγορές της Ευρώπης. Η συμμετοχή των προϊόντων της Κίνας στις εισαγωγές των χωρών-μελών της Ε.Ε. και των ΗΠΑ που απορροφούν στο 2003 το 60% του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών διευρύνεται με ταχύτατους ρυθμούς.

8. Με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Η μετατροπή σε δολάρια έχει γίνει από το Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών (ΚΕΕΜ).

Τα χαρακτηριστικά και οι συνέπειες της ασύμμετρης σχέσης

Η διαμόρφωση των εμπορικών συναλλαγών της Ελλάδας με τις δύο χώρες στη μορφή και το ύψος που βρίσκονται σήμερα οφείλεται βέβαια σε ορισμένους λόγους

Παρακάτω εξετάζονται ορισμένοι από τους λόγους αυτούς που επηρέασαν ως τώρα την εξέλιξή τους και προδιαγράφουν σε μεγάλη έκταση και τις μελλοντικές προοπτικές μεσοπροθέσμως. Οι λόγοι αυτοί και ορισμένα χαρακτηριστικά των εμπορικών συναλλαγών εμποδίζουν την άνοδό τους σε ένα ανώτερο επίπεδο. Ταυτοχρόνως η περιγραφή τους υποδηλώνει και ορισμένες κατευθύνσεις μιας πολιτικής για τη βελτίωσή τους.

Ο ετεροβαρής χαρακτήρας των εμπορικών συναλλαγών και η υπερβολική συγκέντρωση των εξαγωγών

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι εξαγωγές αντιπροσωπεύουν μικρό ή πολύ μικρό ποσοστό του συνολικού εμπορίου. Στο εμπόριο με την Κίνα η σχέση ελληνικών εξαγωγών προς εισαγωγές υπερβαίνει το 1 προς 20 (2003) ενώ με την Ινδία την ίδια χρονιά, είναι 1 προς 4. Η σχέση αυτή στις εμπορικές συναλλαγές με όλο τον κόσμο το ίδιο πάντα έτος, είχε διαμορφωθεί σε 1 προς 3 και ήταν η δυσμενέστερη εδώ και δεκαετίες.

Οι εξαγωγές αποτελούσαν στο 2003 μόνο το 25,1% των εισαγωγών από την Ινδία, σε σχέση με 21,4% στο 1990. Ουσιαστικά δηλαδή δεν υπάρχει βελτίωση. Με την Κίνα τα πράγματα είναι πολύ χειρότερα. Οι ελληνικές εξαγωγές στο 2003 αποτελούσαν λιγότερο από το 5% μόνο του συνόλου των εισαγωγών μας από την Κίνα. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη ανισοσκέλεια με οποιαδήποτε άλλη χώρα του κόσμου στις τελευταίες τουλάχιστον τέσσερις δεκαετίες και η κατάσταση αυτή από χρόνο σε χρόνο επιδεινώνεται. Στο έτος 1990 η σχέση αυτή δεν ήταν τόσο ακραία: οι

ελληνικές εξαγωγές αντιπροσώπευαν το 28% του συνόλου των εισαγωγών από τη χώρα αυτή.

Οι εξαγωγές των δύο σημαντικότερων προϊόντων στην Κίνα καλύπτουν σχεδόν τα 2/3 της συνολικής αξίας των εξαγωγών και των 15 πρώτων τα 9/10 του συνόλου. Αντιθέτως, στις εισαγωγές τα δύο πρώτα προϊόντα καλύπτουν το 12% και τα 15 πρώτα το 28% του συνόλου. Ως προς την Ινδία, ένα μόνο εξαγόμενο προϊόν καλύπτει σχεδόν τα 2/3 του συνόλου και τα 15 σημαντικότερα εξαγόμενα προϊόντα σχεδόν τα 9/10 του συνόλου. Στις εισαγωγές τα δύο πρώτα προϊόντα καλύπτουν το 14% του συνόλου και τα 15 σημαντικότερα σχεδόν τη μισή αξία των εισαγόμενων από τη χώρα αυτή προϊόντων.

Το καθυστερημένο εξαγωγικό πρότυπο

Το εξαγωγικό πρότυπο εμφανίζει την εικόνα μιας πολύ καθυστερημένης, βιομηχανικά, χώρας. Οι εξαγωγές μας προς την Κίνα αποτελούνται κατά βάση από πρώτες ύλες (70% το 2003) και σχετικά μικρό ποσοστό από βιομηχανικά προϊόντα (27%), λόγω των εξαγωγών χημικών λιπασμάτων που παραμένουν επί πολλά έτη σχεδόν το μόνο βιομηχανικό προϊόν που εξάγεται στη χώρα αυτή. Προς την Ινδία τα πράγματα είναι χειρότερα. Οι εξαγωγές πρώτων υλών (κυρίως βαμβάκι) αντιπροσώπευαν το ίδιο έτος σχεδόν τα 3/4 των ελληνικών εξαγωγών σε αξία.

Χρήσιμη είναι η σύγκριση με το έτος 2000. **Κίνα:** πρώτες ύλες ποσοστό 31%, βιομηχανικά προϊόντα 65% (λιπάσματα και μάρμαρα επεξεργασμένα). **Ινδία:** πρώτες ύλες 19%, καύσιμα 40%, και βιομηχανικά προϊόντα 40%. Υπάρχει δηλαδή από αυτή την άποψη επιδείνωση.

Η συμμετοχή των μεγάλων αυτών κατηγοριών στις ελληνικές εξαγωγές συνολικά στο 2003 είναι οι εξής: γεωργικά προϊόντα 21%, πρώτες ύλες 5,6%, καύσιμα 7%, και βιομηχανικά προϊόντα 64%. Κατά το έτος 2000 ποσοστά αυτά είναι 22%, 5,5%, 13,8%, και 56,7%, αντιστοίχως.

Πάντως αν και το εξαγωγικό πρότυπο προς τις δύο χώρες αποτελεί ακραία περίπτωση, αποκαλύπτει ταυτοχρόνως και τις γενικότερες αδυναμίες των ελληνικών εξαγωγών αγαθών.

Από την εξέταση και του εισαγωγικού προτύπου προκύπτει ότι όχι μόνο στο σκέλος των εξαγωγών, αλλά στο σύνολό τους το πρότυπο των εμπορικών συναλλαγών της χώρας μας είναι καθυστερημένο. Οι εισαγωγές, όπως έχει προαναφερθεί αποτελούνται κατά βάση από βιομηχανικά προϊόντα.

Τα σχετικά στοιχεία δείχνουν ότι η ελληνική οικονομία και οι οικονομίες των δύο χωρών της Ασίας δεν είναι συμπληρωματικές, αλλά ανταγωνιστικές. Αν και το συμπέρασμα προκύπτει αβίαστα από την εξέταση του εξαγωγικού, αλλά και του εισαγωγικού προτύπου, όπως και τα άλλα στοιχεία που έχουν προαναφερθεί, εν τούτοις η σύγκριση σ' αυτό το πεδίο έχει μάλλον μικρή σημασία, γιατί είναι τελείως διαφορετικές οι δυνατότητες και τα περιθώρια μια πολύ μικρής οικονομίας όπως η ελληνική και μιας πολύ μεγάλης οικονομίας, όπως είναι οι οικονομίες των δύο γιγαντιαίων χωρών του πλανήτη.

Πέρα από τα χαρακτηριστικά των εμπορικών συναλλαγών, είναι σκόπιμο να εξεταστούν και άλλα σημαντικά θέματα που επηρεάζουν την εξέλιξη των εμπορικών συναλλαγών και το μέλλον τους γενικά, αλλά και το μέλλον των οικονομικών σχέσεων και της οικονομικής συνεργασίας με τις δύο χώρες, ειδικότερα. Τα θέματα αυτά είναι: το πρόβλημα της ισοτιμίας του γουάν, τα εμπόδια και οι διακρίσεις στο εμπόριο και το επενδυτικό καθεστώς, η γειτονία και η σημασία της στις εμπορικές συναλλαγές, η επιχειρηματική παρουσία, οι σχέσεις μιας πολύ μικρής οικονομίας με μία μεγάλη, μιας μικρής εταιρίας με μια πολύ μεγάλη και, τέλος, οι δυνατότητες αντιμετώπισης αυτών των εγγενών δυσχερειών με τις επιχειρηματικές συμμαχίες.

Το πρόβλημα της ισοτιμίας του γουάν

Η Κίνα έχει συνδέσει το εθνικό της νόμισμα, το γουάν, με το δολάριο. Καθώς το αμερικανικό νόμισμα υποχωρεί απέναντι σε όλα τα μεγάλα νομίσματα, συμπαρασύρει και το προσδεδεμένο σ' αυτό γουάν με αποτέλεσμα να γίνονται ακόμη πιο ανταγωνιστικές οι κινεζικές εξαγωγές.

Θορυβημένες από την υποχώρηση του αμερικανικού νομίσματος οι ασιατικές τράπεζες αγοράζουν δολάρια για να το στηρίξουν. Στην περίπτωση της Κίνας, η πρακτική αυτή υπαγορεύεται και από τη

μακρόχρονη πολιτική της σταθερής ισοτιμίας του γουάν με το δολάριο. Οι Αμερικανοί μάλιστα υποστηρίζουν ότι τα εξωτερικά ελλείμματα των ΗΠΑ (στο εμπορικό ισοζύγιο και στις τρέχουσες συναλλαγές) οφείλονται στην υποτονική οικονομική δραστηριότητα στην Ευρώπη και την Ιαπωνία και στο γεγονός ότι η Κίνα διατηρεί πολύ χαμηλή ισοτιμία για το νόμισμά της.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κινεζικό νόμισμα πρέπει να αναλάβει τις διεθνείς υποχρεώσεις του, όπως κάποτε έγινε και με το γιεν (1985) το οποίο ήταν τότε πραγματικά πολύ υποτιμημένο. Και αυτό, ενδεχομένως θα απαιτήσει μεγάλης έκτασης αναπροσαρμογές της οικονομικής δραστηριότητας στην Κίνα.

Επειδή η υποχώρηση του δολαρίου αναμένεται ότι θα συνεχιστεί ή, στην καλύτερη περίπτωση, θα παραμείνει στα χαμηλά επίπεδα του τέλους του 2004 απέναντι στα μεγάλα νομίσματα, υπάρχει πράγματι η ανάγκη προσαρμογής της ισοτιμίας του γουάν για τη βελτίωση της ισορροπίας στις διεθνείς συναλλαγές.

Η σημασία της γειτονίας στις εμπορικές συναλλαγές

Η εξαιρετικά χαμηλή διείσδυση των ελληνικών προϊόντων στις δύο αυτές μεγάλες αγορές συνιστά σοβαρή αδυναμία, αν ληφθεί υπ' όψιν ο ρόλος που διαδραματίζουν και προπαντός θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον στη διεθνή αγορά και στην παγκόσμια οικονομία, ιδίως η πρώτη. Έχει συνεπώς ιδιαίτερο ενδιαφέρον και πρακτική αξία, να εξεταστούν λεπτομερέστερα ορισμένες πλευρές αυτών των επιδόσεων και για την ανάπτυξη ειδικότερα και την προώθηση των ελληνικών εξαγωγών στις δύο αυτές χώρες.

Οι δύο αγορές είναι **απόμακρες**, βρίσκονται δηλαδή σε σχετικά μεγάλη απόσταση και στην αντίληψη των ενδιαφερομένων είναι κάπως εξωτικές.

Το κόστος μεταφοράς έχει σχέση με τα είδη που εξάγει μια χώρα και από την απόσταση στην οποία θα μεταφερθούν αυτά, ώσπου να φτάσουν στον προορισμό τους. Οι πρώτες ύλες, τα ορυκτά και τα μεταλλεύματα, τα τρόφιμα, αποτελούνται από προϊόντα βαριά και ογκώδη και έχουν συνεπώς υψηλότερο μεταφορικό κόστος.

Εξ άλλου, όσο η αξία μιας μονάδας προϊόντος ανεβαίνει τόσο το κόστος μεταφοράς στο συνολικό κόστος μειώνεται. Αυτό συμβαίνει κυρίως με τα βιομηχανικά προϊόντα που αποτελούν και το μεγαλύτερο όγκο του διεθνούς εμπορίου, ενώ στις εξαγωγές της χώρας μας προς τις δύο χώρες τα βιομηχανικά προϊόντα συμμετέχουν με μικρό ποσοστό.

Γενικότερα, όσο περνούν τα χρόνια, ο βασικός όγκος του διεθνούς εμπορίου αποτελείται από λιγότερο βαριά και ογκώδη προϊόντα και συνεπώς το μεταφορικό κόστος ανά μονάδα εξαγόμενου ή εισαγόμενου προϊόντος μειώνεται. Τα προϊόντα υψηλής τεχνολογικής στάθμης και γενικότερα αυτά που ενσωματώνουν περισσότερη γνώση ανήκουν κατά κανόνα σ' αυτή την κατηγορία. Η επανάσταση στις μεταφορές, εξ άλλου, τείνει να περιορίσει, αλλά δεν έχει εκμηδενίσει το μεταφορικό κόστος.

Παρά την χωρίς προηγούμενο ανάπτυξη των μεταφορών, οι διάφορες χώρες εξακολουθούν να πραγματοποιούν δυσανάλογα υψηλότερες συναλλαγές με τους γείτονές τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η Ευρώπη και η Β.Αμερική, ειδικότερα ο Καναδάς και οι ΗΠΑ. Το ίδιο συμβαίνει και με τη χώρα μας. Είναι χαρακτηριστικό πόσο έχει αυξηθεί το εμπόριό μας με τις τέσσερις χώρες με τις οποίες έχουμε κοινά σύνορα, από τότε που οι πολιτικοί λόγοι που δεν επέτρεπαν την επέκταση του εμπορίου είτε δεν υπάρχουν είτε περιορίστηκαν. Στο 2003 οι τρεις από αυτές ήταν στις δέκα πρώτες εξαγωγικές αγορές, ενώ η Αλβανία βρισκόταν στη 12^η θέση. Στο 1990 δεν ήταν καμία.

Βεβαίως γειτονικές χώρες δεν είναι μόνον εκείνες με τις οποίες έχουμε κοινά σύνορα. Στην πραγματικότητα, γειτονικές είναι σχεδόν όλες οι χώρες της Ευρώπης και της Αν.Μεσογείου.

Η γειτονία εξακολουθεί να διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στις εμπορικές συναλλαγές όχι μόνο γιατί, κατά κανόνα, το μεταφορικό κόστος είναι χαμηλότερο. Συνήθως με τις γειτονικές χώρες υπάρχουν ιστορικές και πολιτιστικές σχέσεις, κοινές παραδόσεις και μακροχρόνιες εμπορικές συναλλαγές. Οι εμπορικές σχέσεις δεν αρχίζουν από το μηδέν.

Δεν είναι τυχαίο ότι το εμπόριο, όχι μόνο με την Κίνα και την Ινδία, αλλά και με ολόκληρη την Ανατολική Ασία είναι περιορισμένο λόγω των αποστάσεων, και γιατί αυτές οι αγορές είναι κάπως εξωτικές, ενώ η χώρα μας δεν διαθέτει προϊόντα που να είναι μοναδικά ή απλώς απαραίτητα.

Εμπόδια και διακρίσεις στο εμπόριο και το επενδυτικό καθεστώς

Όπως έχει συμβεί και σε άλλες περιπτώσεις, η εφαρμογή των διεθνών κανόνων και πρακτικής στο διεθνές εμπόριο δεν εφαρμόζεται από όλους το ίδιο. Αν και η Κίνα, μετά από βασανιστικές διαπραγματεύσεις που κράτησαν 15 ολόκληρα χρόνια, έχει γίνει μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, εξακολουθεί να παρεμβάλλει πολλά εμπόδια στις εισαγωγές της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η επιβολή δασμών στα μάρμαρα που οδήγησε στην εξαγωγή μη επεξεργασμένων μαρμάρων από την Ελλάδα στην Κίνα, δηλαδή προϊόντων χαμηλότερης προστιθέμενης αξίας, προφανώς γιατί επιθυμία των κινεζικών αρχών είναι η επιτόπια επεξεργασία τους προς όφελος της κινεζικής βιομηχανίας και της απασχόλησης.

Μεταξύ αυτών των εμποδίων είναι ***περιορισμοί και διακρίσεις στις εισαγωγές ορισμένων ειδών***, όπως έλεγχοι επί των τιμών, πολιτική διακρίσεων στην καταχώρηση των επωνυμιών, αυθαίρετες προδιαγραφές υγιεινής κ.ά. ***εμπόδια και διακρίσεις για την πραγματοποίηση επενδύσεων***, όπως γεωγραφικοί περιορισμοί, απαιτήσεις για τη δημιουργία μικτών επιχειρήσεων, διακρίσεις στη χορήγηση των σχετικών αδειών, αποκλεισμός ορισμένων τομέων για τους ξένους, περιοριστικές συναλλαγματικές ρυθμίσεις, ***προβλήματα ως προς το επιχειρηματικό περιβάλλον***, όπως η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, κ.ά..

Σύμφωνα μάλιστα με τα στοιχεία που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το εμπορικό έλλειμμα της Ε.Ε. στο εμπόριο με την Κίνα εκφράζει, σε μεγάλη έκταση, την παρεμβολή αυτών των εμποδίων στην πρόσβαση της κινεζικής αγοράς. Για το λόγο αυτό, η πολιτική της Ε.Ε. αποβλέπει στη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και του καθεστώτος για τις ξένες επενδύσεις.

Η παρεμβολή των εμποδίων αυτών είναι ένας πρόσθετος παράγοντας για τη μετακίνηση των επιχειρήσεων στην Κίνα, με την ελπίδα ότι όχι μόνο θα αξιοποιήσουν την ιδιαίτερα φτηνή παροχή εργασίας, αλλά θα αποφύγουν τη διακριτική μεταχείριση των προϊόντων τους.

Αυτά τα εμπόδια υπάρχουν σε μια στιγμή μάλιστα, κατά την οποία από την 1^η Ιανουαρίου 2005 με την κατάργηση των ποσοτώσεων στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και στα είδη ένδυσης θα ανοίξουν διάπλατα οι πύλες των χωρών της Ε.Ε. στις κινεζικές εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων.

Για την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων τριβών που η κατάργηση αυτή αναπόφευκτα θα δημιουργήσει, η κυβέρνηση της Κίνας αποφάσισε να ενεργήσει προληπτικά, επιβάλλοντας δασμούς στις κινεζικές εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων. Με τον τρόπο αυτό η Κίνα αποφεύγει τη διεθνή κατακραυγή που διογκώνεται, ιδίως στις ΗΠΑ, και ταυτοχρόνως αποβλέπει στην ενθάρρυνση της παραγωγής προϊόντων υψηλής ποιότητας και τη γενικότερη βελτίωση της κινεζικής κλωστοϋφαντουργίας. Το ύψος των εξαγωγικών δασμών, πάντως, δεν είχε διευκρινιστεί κατά το χρόνο τερματισμού αυτής της έρευνας.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, η Κίνα καλύπτει σήμερα το 17% του παγκόσμιου εμπορίου κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων και προβλέπεται να φτάσει στο 50% στην επόμενη τριετία. Με βάση στοιχεία των ενδιαφερομένων στις ΗΠΑ, οι εισαγωγές από την Κίνα αυτών των προϊόντων το 2006 αντιπροσωπεύουν το 71% της προσφοράς στην αμερικανική αγορά, από 16% σήμερα.

Αναγνωρίζεται πάντως ότι η Κίνα, από την ένταξή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, έχει να επιδείξει αργή, αλλά σταθερή βελτίωση του περιβάλλοντος δράσης των ξένων επιχειρήσεων. Εκτός από την Ε.Ε., και το Εμπορικό Επιμελητήριο των ΗΠΑ υποστηρίζει ότι στην Κίνα έχουν γίνει σημαντικά βήματα συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις έναντι του Οργανισμού, του οποίου η μεγάλη ασιατική χώρα είναι μέλος από τα τέλη του 2001. Εν τούτοις, χρειάζονται περισσότερες προσπάθειες και πλήρης εφαρμογή αυτών των υποχρεώσεων. Διατυπωμένη κομπιά, πλην σαφώς, η απαίτηση.

Η επιχειρηματική παρουσία

Στα τελευταία χρόνια η ελληνική παρουσία στο εξωτερικό με την πραγματοποίηση και την εγκατάσταση εμπορικής και βιομηχανικής

δραστηριότητας έπαψε να είναι σποραδικό φαινόμενο και έχει προσλάβει πιο συστηματικό χαρακτήρα. Αν και όλα άρχισαν από τις εξαγωγές, πολλές ελληνικές επιχειρήσεις κατανόησαν ότι για να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και να αποκτήσουν ανταγωνιστικά μεγέθη, έπρεπε να επεκτείνουν όχι μόνο την εξαγωγική, αλλά και την επιχειρηματική τους δραστηριότητα σε άλλες χώρες.

Η «έξοδος» αυτή, άλλοτε «ηθελημένη» και άλλοτε «αναγκαστική», άρχισε από τις γειτονικές χώρες που μετά την κατάρρευση του καθεστώτος του «υπαρκτού σοσιαλισμού» άνοιξαν τα εμπορικά και οικονομικά τους σύνορα και άρχισαν τις προσπάθειες ενσωμάτωσής τους στο διεθνές εμπορικό σύστημα και στην παγκόσμια οικονομία.

Αρχικά, η παρουσία αυτή περιοριζόταν στις γειτονικές χώρες, αλλά τώρα επεκτείνεται και στις ανεπτυγμένες χώρες του ΟΟΣΑ, αν και στις γειτονικές χώρες παραμένει ακόμη πολύ μεγάλη.

Η πείρα απέδειξε ότι η παρουσία των επιχειρήσεων με επιχειρηματική δραστηριότητα συνέβαλε με τη σειρά της ιδιαίτερος και στην ανάπτυξη των εξαγωγών τόσο των αγαθών, όσο και των υπηρεσιών, καθώς επεκτείνεται σε όλους τους τομείς, από τη βιομηχανία και το εμπόριο ως τις τράπεζες, τον τουρισμό και τις κατασκευές. Είναι χαρακτηριστική η ταχύτητα με την οποία αυξήθηκαν οι εξαγωγές προς τις γειτονικές χώρες, απ' όπου η παρουσία αυτή άρχισε συνεχώς να επεκτείνεται και παραμένει καθ' εαυτή πολύ σημαντική. Έτσι, η επιτυχής εξαγωγική δραστηριότητα αποτέλεσε παρακίνηση για την εγκατάσταση επιχειρηματικής δραστηριότητας, και αυτή με τη σειρά της συνέβαλε στην αναρρίχηση της πρώτης σε ένα ανώτερο επίπεδο.

Η ελληνική επιχειρηματική παρουσία στην Κίνα και την Ινδία είναι από πολύ περιορισμένη ως ανύπαρκτη. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει καταγράψει το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων (ΕΛΚΕ) στην Ινδία έχουν εγκατασταθεί μόνο δύο ελληνικές επιχειρήσεις με πολύ μικρό ύψος επένδυσης. Στην Κίνα λειτουργούν δέκα ελληνικές επιχειρήσεις που ανήκουν σε επτά ελληνικές εταιρίες με συνολικό επενδυμένο κεφάλαιο 73 εκ.€.

Αν και η πολύ περιορισμένη αυτή παρουσία δεν είναι δυνατό να επηρεάσει παρά μόνο σε πολύ μικρή έκταση την εξαγωγική δραστηριότητα, εν

τούτοις ανιχνεύονται κάποιες επιδράσεις. Στον τομέα του μαρμάρου λειτουργούν δύο επιχειρήσεις της ίδιας ελληνικής εταιρίας. Οι εξαγωγές μαρμάρων στην Κίνα, κατά την περίοδο 1996-2003, αυξήθηκαν σχεδόν τέσσερις φορές, ενώ προς όλο τον κόσμο παρέμειναν σχεδόν στάσιμες.

Ασύμμετρη σχέση

Στην περίπτωση της χώρας μας η γειτονία, όπως εκτέθηκε προηγουμένως, επηρεάζει όχι μόνο τις εμπορικές συναλλαγές, αλλά και τις αποφάσεις για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Εκτός αυτού, το μέγεθος των δύο γιγαντιαίων χωρών της Ασίας και των οικονομιών τους είναι φυσικό να προκαλούν δέος στις κατά κανόνα μικρές, με ευρωπαϊκά και διεθνή μέτρα, ελληνικές επιχειρήσεις.

Αλλά και γενικότερα υπάρχουν εγγενείς δυσχέρειες στις σχέσεις μιας πολύ μικρής χώρας με μια πολύ μεγάλη, στις σχέσεις μιας πολύ μικρής οικονομίας με μια πολύ μεγάλη, στις σχέσεις και τις δυνατότητες συνεργασίας μιας ελληνικής επιχείρησης με μια πολύ μεγάλη, όπως είναι π.χ. οι γιγαντιαίες επιχειρήσεις της Κίνας. Τα περιθώρια για την άσκηση πολιτικής και την ανάληψη πρωτοβουλιών, ενώ είναι ευρύτατα για τους μεγάλους, είναι πολύ περιορισμένα για τους μικρούς.

Μια μεγάλη εταιρία έχει μεγαλύτερες τεχνικές και επιχειρηματικές δυνατότητες και τα αναγκαία κεφάλαια για να αποτολμήσει επενδυτικές πρωτοβουλίες και μάλιστα σε εξωτικές αγορές, με δυο λόγια μεγαλύτερες δυνατότητες πρόσβασης.

Έχει επίσης μεγαλύτερες δυνατότητες να προχωρήσει σε εξαγορά ντόπιας εταιρίας και να εγκατασταθεί με αυτό τον τρόπο στην αγορά που έχει επιλέξει. Τέλος, η μεγάλη εταιρία έχει μεγαλύτερη ευχέρεια να υπερπηδήσει εγγενή εμπόδια που έχουν σχέση με τη δομή της χώρας φιλοξενίας και της οικονομίας της.

Συνεπώς, οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να αντιμετωπίσουν το εξαιρετικά δύσκολο πρόβλημα της ασύμμετρης πρόσβασης στις δύο αγορές τόσο στο εμπόριο, όσο και στις επενδύσεις, λόγω της αυξανόμενης διαπλοκής των δύο αυτών δραστηριοτήτων. Οι επιχειρηματικές συμμαχίες που χρησιμοποιούνται ευρύτατα στην επιχειρηματική πρακτική διεθνώς,

αλλά και από ελληνικές επιχειρήσεις, αποτελούν έναν τρόπο για την υπερνίκηση αυτών των δυσχερειών.

Επιχειρηματικές συμμαχίες

Μετά την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ, η ανάγκη να αποκτήσουν οι ελληνικές επιχειρήσεις ανταγωνιστικό μέγεθος έχει καταστεί ζωτική και επείγουσα. Αν και στη δεκαετία του 1990 μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων αύξησαν κατά πολύ τα μεγέθη τους, ως επί το πλείστον με την έξοδό τους εκτός των ελληνικών συνόρων, εν τούτοις στη συντριπτική τους πλειοψηφία παραμένουν, αν κριθούν με ευρωπαϊκά και διεθνή μέτρα, μικρές ή πολύ μικρές.

Τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, νέες και ισχυρές δυνάμεις έχουν δημιουργηθεί που μετασχηματίζουν κατά τρόπο δραστικό τη δομή και τα ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά των διαφόρων βιομηχανικών κλάδων και των οικονομικών δραστηριοτήτων. Μια αναδυόμενη παγκόσμια αγορά θέτει το σύνολο των επιχειρήσεων μπροστά σε νέες στρατηγικές και οργανωτικές προκλήσεις.

Στο σύγχρονο κόσμο είναι ολοένα και πιο δύσκολο μια επιχείρηση να προχωρήσει μόνη, ακόμη και αν είναι μεγάλη, πολύ περισσότερο οι ελληνικές επιχειρήσεις. Οι επιχειρηματικές συμμαχίες, δηλαδή η αναζήτηση εταίρου ή εταίρων έξω από την επικράτεια, πρόσκαιρα ή σε μονιμότερη βάση, αποτελούν βασική προϋπόθεση για την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού και την επιχειρηματική επιτυχία. Έτσι, το εγχείρημα αυτό δεν αποτελεί απλώς μια επιλογή. Έχει καταστεί ανάγκη. Η κινητήρια δύναμη πίσω από αυτή την ανάγκη, είναι ο εντεινόμενος ανταγωνισμός και οι ταχύτατες αλλαγές του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Με τη βοήθεια αυτών των συμμαχιών, οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν το κρίσιμο μέγεθος που απαιτείται, αυξάνοντας τις ανταγωνιστικές δυνατότητές τους, να αποκτήσουν κενά εξειδίκευσης και ειδικές, αλλά απαραίτητες δραστηριότητες. Τέλος, και αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τις ελληνικές επιχειρήσεις, μπορούν να χρησιμοποιήσουν την επιχειρηματική συμμαχία ως όχημα για να επεκταθούν σε νέες αγορές και να διεθνοποιηθούν.

Για να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις και να μπορέσουν να διεξάγουν αποτελεσματικά την εξαγωγική τους δραστηριότητα, οι ελληνικές επιχειρήσεις πρέπει να αποκτήσουν πλήρως ορισμένα νέα χαρακτηριστικά. Μεταξύ αυτών το μέγεθος, το ανταγωνιστικό μέγεθος, είναι από τα σπουδαιότερα. Και στην περίπτωση τη δική μας το σπουδαιότερο.

Εκτός από αυτό βέβαια, είναι και το ανταγωνιστικό τεχνολογικό επίπεδο. Γιατί η επιτυχία μας επιχείρησης δεν κρίνεται μόνο από το μέγεθός της, αλλά και από τη γνώση που ενσωματώνει στη δομή και τη δραστηριότητά της. Και ο παράγοντας αυτός πάντως αποτελεί συχνά, αν και όχι πάντα, συνάρτηση του μεγέθους.

Όπως έχει επισημάνει ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες, λοιπόν, να συμμαχήσουν με άλλες επιχειρήσεις, προκειμένου να προχωρήσουν στην πραγματοποίηση των επιδιώξεών τους. Η επιχειρηματική συμμαχία, που ακόμα φοβίζει την ελληνική επιχείρηση, ιδίως όταν το μέγεθός της δεν είναι μεγάλο, μπορεί να προσλάβει διάφορες μορφές. Μπορεί να είναι εφ' άπαξ, να αφορά δηλαδή μια επιχειρηματική πρωτοβουλία, να έχει ως αντικείμενο μόνον έναν τομέα ή να περιορίζεται σε μία μόνον περιοχή ή μπορεί να έχει μονιμότερο και ευρύτερο χαρακτήρα.

Είναι ανάγκη, νομίζω, να επαναληφθεί ότι μια επιχειρηματική συμμαχία δεν αποτελεί υποδούλωση μιας μικρής επιχείρησης σε μία μεγάλη. Η τελευταία μπορεί, στη συγκεκριμένη περίοδο ή στην περιοχή που έχει σχέση με τη σύμπραξη, να διαθέτει τόσες δυνάμεις, όσες και η μικρή ή και λιγότερες. Δεν είναι λοιπόν σε θέση, όπως μερικοί φοβούνται, να απορροφήσει τη μικρή. Η μεγάλη επιχείρηση γνωρίζει ότι αν έκανε μόνη της αυτό που θα κάνει με το μικρότερο σύμμαχό της, ακόμη και αν είναι σε θέση να το κάνει, θα πλήρωνε υψηλότερο κόστος.

Αν και η πείρα των ελληνικών επιχειρήσεων φαίνεται ότι υπήρξε θετική ως τώρα στο πεδίο αυτό, εν τούτοις το θέμα αυτό χρειάζεται να διερευνηθεί διεξοδικότερα. Πάντως, οι επιχειρηματικές συμμαχίες, όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, είναι δυνατό να αλλάξουν αποφασιστικά το μέλλον της εξαγωγικής δραστηριότητας και της ελληνικής παρουσίας στις δύο μεγαλύτερες χώρες του κόσμου.

Πίνακες - Διαγράμματα